

Osmanlı Donanmasının Bir ‘‘Seyir Defteri’’ ve XVIII. Yüzyıl Osmanlı Denizciliğine İlişkin Bazı Gözlemler

An Official Logbook (Seyir Defteri) Of The Ottoman Navy
And Some Observations On The Eighteenth-Century
Ottoman Marine

Şenay ÖZDEMİR*

Öz

Osmanlı donanması her yıl ilkbahardan sonbahara kadar Akdeniz'e sefere çıkardı. Yedi ay kadar süren bu seferin amacı Osmanlı sularındaki ada ve kıyılarda yaşayan halkı ve bu sularda gerçekleşen ticareti deniz haydutlarının ve düşman gemilerinin saldırılarından korumaktı. Bu çalışmada Başbakanlık Osmanlı Arşivi'nde bulunan ve Osmanlı donanmasının 1775-1776 yıllarında gerçekleştirdiği Akdeniz seferinin kayıtlarını incelenecek. Böylece, XVIII. yüzyılın son yarısında Akdeniz'de Osmanlı hakimiyeti ve deniz gücü ile ilgili bazı sonuçlara varılması amaçlandı.

Anahtar Kelimeler: *Osmanlı donanması, Osmanlı denizciliği, seyir defteri, izinli korsanlık, deniz haydutluğu.*

Abstract

The Ottoman Navy used to cruise from spring to autumn in the Mediterranean every year. The purpose of these cruises that continue long 7 months were protect the people who live on the islands and shores belonged Ottoman territorial waters and the trade from attack of the pirates and enemy ships in this waters. In this article will have been examined record about the Mediterranean Cruise of the Ottoman Navy in 1775-1776 that it exist in the Ottoman Archives of the Prime Ministry. So that, it is intended to reach some results about the Ottoman sovereignty and sea power in the Mediterranean in the last quarter of the XVIII. century.

Key Words: *Ottoman Navy, Ottoman Marine, Official Logbook, privateering, piracy.*

* Yrd. Doç. Dr., Mersin Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Tarih Bölümü.

Bu makalenin amacı, Osmanlı donanmasının XVIII. yüzyıldaki durumuna ilişkin bilgi vermek ve bu bilgiler ışığında değerlendirmeler yapmaktır. Başbakanlık Osmanlı Arşivi'ndeki belgeler arasında rastladığımız bir "Seyir Defteri" bizi böyle bir çalışmaya yöneltmiştir.¹ Söz konusu defterde, Osmanlı donanmasının 1775 ve 1776 yıllarındaki Akdeniz'deki seyr ü seferi ayrıntılı bir biçimde tutulmuştur. Defterde 1775-1779 yılları arasında yapılan beş sefer döneminin kayıtları bulunmaktadır.

Akdeniz'e yapılan birinci sefer² donanma gemilerinin 11 Nisan 1775 (H. 9 Safer 1189) tarihinde 'flandra küşâde'si³ ile başlamakta ve gemilerin tersaneye döndüğü ve donanmanın dönüş töreninin yapıldığı 19 Kasım 1775 (H. 25 Ramazan 1189) tarihinde sona ermektedir. Yine Akdeniz tarafına yapılan ikinci sefer kayıtları 20 Nisan 1776 - 23 Kasım 1776 (H. 1 Rebiyülevvel 1190- 11 Şevval 1190) tarihlerini içermektedir. Üçüncü seyr kaydı ise 7 Mayıs 1777-30 Kasım 1777 (29 Rebiyülevvel 1191 - 30 Şevval 1191) tarihleri arasında yapılmışsa da bu yıl için sadece donanmanın hareket ve dönüş tarihleri kaydedilmiştir. Dördüncü kayıt 31 Aralık 1777- 20 Ekim 1778 (1 Zilhicce 1191 - 28 Ramazan 1192) tarihleri arasında Karadeniz'e yapılan seferin kayıdır.⁴ Son olarak ise kaptan-ı deryanın 22 Mart 1779 (4 Rebiyülahir 1193) tarihinde Mora'ya yaptığı yolculuğun kayıtları bulunmaktadır.⁵

¹ Başbakanlık Osmanlı Arşivi (BOA), D.BŞM.TRE 15007 / 425.

² Osmanlı kara ordusu ancak bir devlete karşı savaş ilan ettiğinde 'sefer'e çıkarken Osmanlı donanmanın bir sıcak savaş durumu olsun veya olmasın her yıl baharda yapılan törenle birlikte denize açılmasına 'mevsim-i evvel-i sefer-i deryâ', sonbaharda geri dönüşüne ise 'ahir-i sefer-i deryâ' adı verilir, bkz. Saffet, *Mezemorta Hüseyin Paşa*, (haz. Yavuz Senemoğlu), Deniz Kuvvetleri Komutanlığı Basımevi, İstanbul 1994, sf. 10; Osmanlı belgelerinde bu durum donanmanın Akdeniz'e ihrac olması şeklinde ifade ediliyordu: "...Bahr-i Sefid muhâfazasıçün vakt-i hazerde donanma-yı hümâyûn kalyonlarından... Bahr-i Sefid cezîrelerinde geşt ü güzâr itmek üzere ihrâc olunub...", bkz. BOA Cevdet Tasnifi, Bahriye Belge No. 2916.

³ Flandra: Savaş gemilerinin direklerine çekilen dar ve uzun şeritlere verilen ad, bkz. Katip Çelebi, *Tuhfetü'l-Kibar Fi Esfari'l Bihar*, (Yay. Haz. Orhan Şaik Gökyay), Milli Eğitim Basımevi, İstanbul 1973, adlı eserde O.Ş. Gökyay'ın hazırladığı sözlük, sf. 308. Donanmanın tersaneden çıkmasına bir hafta kala müneccimbaşının belirlediği bir saatte flandra açılırdı, bkz. İsmail Hakkı Uzunçarşılı, *Osmanlı Devleti'nin Merkez ve Bahriye Teşkilatı*, Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara 1988, sf. 441.

⁴ Ruslar'ın, Kaynarca Anlaşması'nın üçüncü maddesine göre bağımsız yapılan Kırım'ın iç işlerine karışarak hanlık seçiminde Osmanlı Devleti'nin desteklediği Selim Giray' a karşı kendilerinin destekledikleri Şahin Giray'a yardım için bölgeye asker sevk etmeleri üzerine Osmanlı yönetimi Kaptan-ı Derya Gazi Hasan Paşa'yı Kırım'a görevlendirdi ve Hacı Ali Paşa'da Kırım bersakeri atandı. Bu gerginlik Ocak 1779'da Aynalıkavak Tenkihnamesi'nin imzası ile son buldu, bkz. İsmail Hakkı Uzunçarşılı, *Osmanlı Tarihi*, C. IV, I. Kısım, Ankara 1995, sf. 443-453.

⁵ Cezayirli Gazi Hasan Paşa bu tarihte Mora'da karışıklık çıkaran Arnavutlar üzerine görevlendirildi, bkz. Uzunçarşılı, *a.g.e.*, sf. 434-435.

Defterde seferlerin kayıtları donanma gemilerinin İstanbul'da *Tersâne-i Âmire*'de *flandra* açtıkları tarihten başlayarak denize açılmaları ve tekrar tersaneye dönmelerine kadar günü gününe tutulmuştur. Böylece donanmanın tersaneden hareketinden itibaren hangi limanlarda durulduğu, bu limanlara kaç günde gelindiği ve buralardaki demirleme sırasında neler yapıldığını Osmanlı deniz hareketına ilişkin belgelerin düzeni içinde kaydedildiğini görüyoruz. Bu bakımdan elimizdeki belge bizim bu güne kadar bildiğimiz ancak farklı amaçlarla yazılmış eserler üzerinde yapılacak derlemelerle çıkarılabilecek bilgileri topluca vermektedir. Bu çalışmada defterdeki kayıtlardan ilk ikisini oluşturan ve Akdeniz'e yapılan 1775 ve 1776 yıllarına ait sevir raporları incelenerek, Akdeniz'in coğrafi koşullarında Osmanlı donanmasının hareket ve faaliyetleri üzerinden XVIII. yüzyıl Osmanlı deniz gücü üzerine bir takım sonuçlara varılmaya çalışıldı. Böylece XVIII. yüzyıl gibi dünyada ve Osmanlı toplumunda çok önemli değişmelerin yaşandığı bir dönemde Osmanlı denizcilğine ait tarihsel veri niteliğindeki bu bilgilerin bizim önemli analizlerimize temel oluşturabileceği düşünüldü. Bu nedenle 1775-1776 yıllarındaki bu deniz sevir ü seferine dair çalışmamızın hem somut bilgi hem de değerlendirme açısından dayanağı sözünü ettiğimiz belgedir.

Avrupa devletleri Coğrafi Keşiflerle başlayan yayılma sürecini XVIII. yüzyılda büyük ölçüde tamamlamışlardır. Portekiz'in Ümit Burnu yolu ile Hint Okyanusu'na gitmesi ve kısa bir süre sonra Kolomb'un yönetimindeki İspanyol gemilerinin Amerika kıtasına ulaşmalarının ardından bu devletlerin öncülüğünde başlayan yeni topraklar, yeni yollar bulma yarışına çok geçmeden diğer Avrupa devletleri de katıldılar. İngiltere bayrağı daha 1497'de Kral VII. Henry Tudor'un görevlendirdiği Cabot tarafından Newfoundland yakınlarına götürülmüş, Fransa da 1524 yılında Kanada'da bir koloni kurmuştu. İngiltere ve Fransa XVII. yüzyılda Hint Okyanusu'na girerlerken bu tarihten sonra İspanya ve Portekiz'in zayıflaması ile Amerika ve Hindistan üzerinde üstünlük sağlama mücadelesi esas olarak bu iki ülke arasında devam etti.⁶

Avrupa devletlerinin Coğrafi Keşiflerle birlikte başlayan yayılma sürecinde en büyük yardımcıları deniz güçleri oldu.⁷ Savaş ve ticaret filolarını destekleyen Avrupalı devletler Amerika'dan Hindistan sularına kadar bir çok sömürge imparatorlukları kurarak ekonomik ve siyasi güçlerini arttırdılar.

⁶ Bu konuda bkz. Raimondo Luraghi, *Sömürgecilik Tarihi*, (Çev. Halim İnal), E Yayınları, İstanbul 2000, sf. 101 vd.

⁷ Deniz gücünün tarihi olaylar içindeki değerlendirmesi için bkz. Alfred Mahan, *The Influence Of Sea Power Upon History, 1660-1783*, Little, Brown And Company, Twelfth Edition, Boston 1918; ayrıca bu kitap hakkındaki bir değerlendirme yazısı için bkz. Robert B. Downs, *Dünyayı Değiştiren Kitaplar*, (Çev. Erol Güngör), Ötügen Yayınları, İstanbul 1994.

Devlet donanmaları sadece keşif ve yayılma ile değil ama bu yarışta önde olmalarını sağlayacak bilimsel çalışmalarla da meşguldüler. İngiliz Donanma Bakanlığı dünyanın çeşitli bölgelerine gemi yollayarak denizlerdeki müknaatıslanma özelliklerini ve doğal koşulları inceledi. Bu yenilikleri özetleyen haritalar yaparak deniz yolculuğunu daha güvenilir kılmaya çalıştı. Müknaatıslı pusulaların geliştirilmesi, güneş ve yıldızların durumuna göre denizdeki gemilerin mevkilerini saptamaya yarayan cetveller hazırlanması, astronomi bilimine önem verilmesi ile denizcilik bilgisi geliştirildi.⁸

XVIII. yüzyıla gelindiğinde Avrupa donanmaları ülkelerinin egemenlik iddialarının ülke ve kıta sınırlarının aşılarak kilometrelerce uzaklardaki bölgelere taşınmasında en önemli silah olmuştu. Bu bağlamda bu tarihlerde Osmanlı deniz gücünü değerlendirdiğimizde ortaya nasıl bir sonuç çıkacaktır?

XVIII. yüzyılda Osmanlı Devleti'nin kara cephesinde Avusturya, Rusya ve İran ile yaptığı savaşlara karşılık deniz cephesi daha sakin geçti. Karlofça Anlaşması'nda Venedik'e verilen Mora'nın geri alınması için 1715 yılında bu devletle başlayan deniz savaşları 1718'de yapılan anlaşma ile son bulmuştu. Bu tarihten sonra Osmanlı donanmasının faaliyeti 1768-1774 Osmanlı-Rus Savaşına kadar Osmanlı sularına giren düşman ve korsan gemilerinin takibi ile sınırlı kaldı. Bu tarihlerde devam eden Osmanlı-Rus savaşı, Osmanlı Devleti'nin kara cephesindeki başarısızlıkları kadar deniz cephesindeki durumunu açıkça ortaya koyması bakımından önemlidir. Rusya XVIII. yüzyıla kadar bir kara devleti özelliği gösterirken deniz gücünün önemini kavrayan Rus Çarı Büyük Petro Baltık'ta bir donanma oluşturmuştu. Bu donanma daha sonra Osmanlı-Rus Savaşı sırasında Baltık üzerinden Akdeniz'e girerek 1770 Temmuz'unda Çeşme Limanı'nda Osmanlı donanmasını tamamen imha etti.

Bu tarihlerde Osmanlı deniz gücünün tahlilini yapmak Osmanlı deniz teşkilatının incelenmesini gerektirir. Kapsamının genişliği nedeniyle çok boyutlu yaklaşımları gerektirecek böyle bir incelemeye, elimizdeki belge somut bilgilerle katkı yapacaktır. O yüzden makalemiz, genel değerlendirmelere girmeden, sınırlı analizler içermektedir.

Çeşme Yenilgisi

Defterlerin ait olduğu yılların seferleri Osmanlı Devleti açısından çok önemli bir deniz olayından beş yıl sonrasına ait olması ile ayrıca önemlidir. Osmanlı ile Rusya arasında 1768 yılında başlayan savaş sırasında Rusların

⁸ Afif Büyüktuğrul, *Osmanlı Deniz Harb Tarihi*, C. II, Deniz Basımevi, İstanbul 1970, sf. 210.

Baltık filosu buradan hareket ederek Akdeniz'e gelmişti. Mart 1770'de Mora sahillerinde Koron'u muhasaraya başlayan Rus donanmasının amacı Mora'da Rumların ayaklanmasını sağlamak, böylece Osmanlı-Rus savaşı sırasında Osmanlı Devleti'ni bir de iç sorunla karşılaştırmak idi. İsyan başlatma amaçlarına ulaşılsalar da bu istekleri Osmanlı kuvvetlerinin isyanları bastırmaları üzerine sonuçsuz kaldı. Ancak Mayıs 1770'de Navarin'deki isyanı bastıran Osmanlı donanması ile Rus filosu birbirleriyle bir çok kez sonuçsuz kalan çarpışmalar yaptılar. Bu çarpışmaların birincisi Mora'nın güneydoğusunda Benefşe önlerinde oldu ve Osmanlı donanması çekildi. Rusların Osmanlı donanmasını takibiyle Anapoli önlerinde yapılan top savaşında Rus donanması zayıf kaldıysa da kuvvetlerine güvenmeyen Kaptan-ı Derya Hüsametdin Paşa Rus donanmasını takip etmedi. Osmanlı-Rus gemileri arasındaki bu mücadele birkaç ufak çarpışma ile iki tarafın 6 Temmuz 1770'te Koyun Adaları önünde buluşmasına kadar devam etti. Burada yapılan savaşta Cezayirli Hasan Paşa'nın kapudane kalyonu ile Rus amirali Spiridof'un kalyonunda çıkan yangının kendilerine sıçramasından çekinen iki tarafın gemileri savaş alanından çekildiler. Bu çekilmenin ardından Osmanlı donanmasının Çeşme Limanı'na manevra yapamayacak biçimde sığınarak demirlemesi üzerine Ruslar bu fırsatı kaçırmak istemeyerek gemilerindeki İngilizlerin de yardımı ile limana bir ateş gemisi gönderdiler. Bu sırada iki taraf arasında top atışı başlamış olduğu için ateş gemileri fark edilmediler ve bunlar kısa süre içerisinde Osmanlı gemilerini tutuşturup donanmanın yanarak imhasına yol açtılar. Tüm donanmadan sadece Kaptan-ı Derya Hüsametdin Paşa'nın başardesi kaçarak kurtulabildi.⁹

Çeşme'de Osmanlı donanmasının yanması İstanbul'un güvenliğini tehlikeye atmıştı. Bu tehlike üzerine tersanede kalan bazı eski ve küçük gemiler hemen Çanakkale Boğazı'na gönderildi ve Baron dö Tott boğazların tahkimi ile görevlendirildi. Bu sırada boğaz girişini tehdit için Limni'yi alan Rus donanması boğaza saldırmayı denediyse Tott'un burada yaptığı tahkimat sonucu başarılı olamadı. Limni'yi ise Cezayirli Hasan Paşa'nın geri almasına kadar (Ekim 1770) ancak birkaç ay ellerinde tutabildiler.¹⁰

Limni'yi kaybeden Rus donanması Osmanlı kıyılarını abluka altına almaya çalıştı. Bu ablukanın amacı deniz ticaretini keserek Osmanlı ekonomisine zarar vermektir. Gemilerinin sayısı bir ablukaya yeterli değilse de Ege kıyılarındaki ticarete zarar vermeyi başardılar. Bundan sonra Akdeniz'deki Rus filosu Mısır'da Bulutkapan Ali Bey'in, Suriye'de Şeyh Zahir'in ayaklanmalarını destekledi. 22 Haziran 1772'de Rus filosu Beyrut'u topa tuttu. Ertesi yılda Rus filosunun desteğini alan Bulutkapan ile Şeyh Zahir Mısır, Suriye, Filistin kıyılarına kısmen sahip oldular. Ege Denizi'nde ise Rus filosu Bodrum'u bombaladı, İstanköy ve Sisam adalarına

⁹ Uzunçarşılı, *Osmanlı Tarihi*, C. IV/I, sf. 392-401.

¹⁰ A.g.e., sf. 401-403.

başarısız hareketler yaptı. İsporad Adaları Rus donanması tarafından alınınca Çariçe Katerina buraya Pasaros adlı bir Morali asiyi genel vali olarak atadı. Ege Denizi'ndeki bu Rus hakimiyeti ve donanmasının varlığı Küçük Kaynarca Anlaşması'na kadar devam etti ve anlaşmanın imzası ile Ruslar ele geçirdikleri adaları tekrar Osmanlı idaresine bırakırlarken, Rus filosu da Baltık'a geri döndü.¹¹

Çeşme yenilgisi sırasında Osmanlı donanmasının kaptan-ı deryası Hüsameddin Paşa idi. Olaydan sonra bu göreve Cafer Bey getirilmişse de bunun Çeşme yenilgisindeki sorumluluğundan dolayı yerine vezaretle Cezayirli Hasan Paşa atanmış ve daha sonra Limni'nin Ruslardan geri alınmasındaki hizmetinden dolayı kendisine 'gazi' ünvanı da verilerek 1770 Nisan'ında Cafer Bey'in yerine kaptan-ı deryalığa getirilmiştir. 1774 yılında I. Abdülhamid'in tahta çıkmasının ardından kaptan-ı deryalıktan azledilerek Anadolu valiliği ile Rusçuk seraskerliğine atanan Cezayirli Gazi Hasan Paşa yine aynı yıl ikinci defa olarak kaptan-ı deryalığa atandı ve bu görevi aralıksız olarak on beş yıl boyunca (1789'a kadar) sürdürdü.¹² Osmanlı donanmasının incelediğimiz 1775 ve 1776 yıllarına ait seferleri sırasında kaptan-ı derya kendisi idi.

XVIII. Yüzyılda Osmanlı Donanmasının Akdeniz Seferleri

II. Bayezid'in padişahlığı döneminden beri donanma her yıl Osmanlı suları içindeki adalar ve kıyıları, korsan ve düşman gemilerinin saldırılarından korumak amacıyla ilkbaharda Akdeniz'e açılır ve kış aylarında da tersaneye geri dönerdi. XVII. yüzyıldan itibaren Kazak saldırıları nedeniyle Karadeniz'e de donanma gönderilmeye başlanmıştı.¹³

Osmanlı donanmasının önemli bir bölümünün yandığı Çeşme olayından kısa bir süre sonrasında ait *donanma-yı hümâyûn*'un Akdeniz seferlerini kaydeden bu defterlerde yer alan seyir bilgileri iki açıdan ele alınacaktır: Birinci olarak, donanmanın izlediği rota ve seferlerin süreleri incelenecek; ikinci olarak da sefer sırasında gerçekleştirilen faaliyetler ele alınarak Osmanlı donanmasının idari ve askeri rolü değerlendirilecektir.

¹¹ A.g.e., sf. 403-404.

¹² İsmail Hakkı Uzunçarşılı, "Cezayirli Gazi Hasan Paşa'ya Dair", *Türkiyat Mecmuası*, Cilt VII-VIII, Cüz I, Yıl. 1940-1942, sf. 20-21.

¹³ Uzunçarşılı, *Merkez ve Bahriye*, sf. 437.

I- Osmanlı Donanması'nın Akdeniz Seferi'ne Hazırlanması:

a- Mevsim-i Evvel-i Sefer-i Deryâ

İlkbaharda donanmanın Akdeniz'e eksiksiz olarak açılabilmesi için gereken hazırlıklar kış aylarında yapılmaya başlanırdı. Genellikle Mayıs ayında Akdeniz'e açılan donanma yaz mevsimini denizde geçirdikten sonra (yaklaşık yedi ay) Ekim ayının sonlarında veya Kasım ayının başlarında tersaneye geri dönerdi. Ancak savaş durumu gibi gerekli hallerde donanma denizde kalırdı. Kışın tersaneye gelen gemilerin yelkenleri çıkarılarak, anbarlara kaldırılır¹⁴ ve gemiler ilkbahardaki sefer mevsimine Haliç, Sinop, İzmit ve Gelibolu gibi tersanelerde inşa veya tamir edilerek hazırlanırlardı. Nisan ayının başlarında *Tersâne-i Âmire*'deki gemilere tekrar yelkenleri takılarak donatılırken, kışın sefer için kendilerine emirler gönderilen derya beylerinin gemileri baharın yaklaşmasıyla yavaş yavaş Beşiktaş önünde toplanırlar ve geleneğe göre Hidrellez günü denize açılmaya hazır hale gelirlerdi.¹⁵

b- Sefere Katılan Gemiler

Çeşme olayında Osmanlı donanması büyük ölçüde yanmıştı. Osmanlı-Rus savaşı başladığı tarihlerde donanmada 22 kalyon bulunuyordu. Bunlardan 8 tanesi Karadeniz'e gönderilmiş, 4 tanesi arızalı olduğu için tersanede kalmış ve 10 tanesi de Akdeniz'e çıkmıştı. Bu 10 kalyonun 9'u Çeşme limanında yanarken, limandan ayrılmayı başaran bir tanesi de Rusların eline geçti. Böylece donanmada 12 kalyon kalmış oldu.¹⁶

Seyir defterlerinde bu iki yıla ait seferlerde ne sefere katılan donanma gemilerinin sayısı ve tipi, ne de gemilerin mürettebatı hakkında bir bilgi yer almıyor. Ancak Başbakanlık Osmanlı Arşivi'nde yer alan Cevdet Tasnifi

¹⁴ Tersâne-i Âmire'de iki tane anbar vardı. Birincisi Kaptan-ı Derya Çatalcalı Hasan Paşa'nın (1629-1630) yaptırdığı ve içinde yelken, top, varil, tente, demir, fanus gibi gemi ve tersane eşyalarının depolandığı 'mahzen-i sürb'; diğeri gemi inşasında kullanılan kerestenin saklandığı 'mahzen-i çüb' idi, bkz. İdris Bostan, *Osmanlı Bahriye Teşkilatı: XVII. Yüzyılda Tersâne-i Âmire*, Türk Tarih Kurumu, Ankara 1992, sf. 9, 40-41.

¹⁵ Nejat Koşal, *Deniz Muharebelerimizin Krokileri*, Deniz Matbaası, İstanbul 1937, sf. 24.

¹⁶ Emin Yakıtal, "Tophanede Döktürülen Fırkateyn Topları", *Deniz Kuvvetleri Dergisi*, C.101, S.529, Nisan 1985, sf. 28. Gazi Hasan Paşa donanmayı yeni gemilerle güçlendirmeye çalıştı. 1773 yılında Edremit Kemer tezgahında 4 fırkateyn gemisi inşaatı sürüyordu, bkz. *a.g.m.*, sf. 29.

* Haydut, eşkiya, korsan (deniz haydudu) anlamlarına gelen İzbandid kelimesi esas olarak Ege Denizi'nde faaliyet gösteren Rum korsanları için kullanıldı, bkz. Bülent Kayhan, *Adalar Denizi'nde Rum Korsanları: İzbandidler*, (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Tarih Anabilim Dalı Yakınçağ Tarihi Bilim Dalı, İstanbul 1996, sf. 9.

Bahriye kayıtları arasında bulunan Kasım 1774 tarihli ve 1775 yılı ilkbaharında gerçekleştirilecek deniz seferine katılacak gemilerin hazırlanması emrini içeren bir belgeden bu konuda bilgi ediniyoruz. Bu belgeye göre 1774 sonbaharında Akdeniz'in kış mevsiminde güvenliğinin sağlanması için donanma-yı hümâyûn kalyonlarından 8-10 tanesi görevlendirilmişken bu yıl Akdeniz sahillerinde korsan ve izbandid* gemileri bol olduğu ve bunların Mısır, Kahire ve diğer Osmanlı kıyılarında ticaret yapan tüccar ve müstem gemilerine olan saldırıları nedeniyle ve bunların korunması ve Akdeniz'in güvenliğinin temini amacıyla 1775 yılı deniz seferi için on beş *donanma-yı hümâyûn* kalyonunun hazırlanması emrediliyordu. Bu gemilerden üç tanesi sefer mevsimini beklemeden yola çıkacak, kalan on iki tanesi ise ilkbaharda denize açılma emri gelinceye kadar eksiklikleri giderilip, tamirat işleri tamamlanarak sefere hazırlanacaklardı.¹⁷

Belgede hazırlanması istenen gemilerin adı, cinsi ve mürettebatının sayısı belirtilmektedir. 1775 ilkbaharında Akdeniz'e çıkacak olan on beş donanma gemisinden biri kapudane-i hümayun (kalyon-u Feth'ül-fettah), ikincisi patrona-i hümayun (kalyon-u İnfâ-yı Bahri), üçüncüsü riyale-i hümayun (kalyon-u Maurta ?) kalyonları idi.¹⁸ Bunlardan başka altı kalyon ve altı tane de firkateyn vardı. Toplam on beş gemiden oluşan donanmada adam sayısı 6625 kişi idi.

Kaptan-ı deryanın beylerbeyi olduğu Cezâir-i Bahr-i Sefîd Eyaleti'nin sancak beyleri olan derya beyleri de sancaklarındaki has ve salyanelerine göre hazırladıkları birer veya ikişer gemi ve tımarlı sipahi ve zaimleriyle birlikte donanmanın Akdeniz seferlerine katılıyorlarsa da¹⁹ elimizdeki seyir raporlarında donanmanın sancak gemileri ile buluştuğuna dair bir bilgi bulunmamaktadır.

Donanmanın Akdeniz seferine bey gemilerinden başka Garp Ocakları filoları da birer mektupla davet ediliyorlar ve donanmanın *Tersâne-i Âmire*'ye döndüğü kış aylarında Akdeniz'de muhafazada kalıyorlardı.²⁰ 1775 ve 1776 yılına ait incelediğimiz seyir raporlarında Garp Ocakları gemilerinin donanmaya katıldığını gösteren bir bilgiye rastlanmadı. Bu

¹⁷ BOA Cevdet Tasnifi, Bahriye Belge No. 2916.

¹⁸ Osmanlı donanmasında yelkenli gemi çeşidi olan kalyonların kullanılmaya başlandığı XVII. yüzyılın sonlarına kadar, devlet gemileri *hassa gemiler* ve bunları idare edenler *reis* veya *kaptan*; Cezâir-i Bahr-i Sefîd Eyaleti sancaklarının beyleri tarafından yaptırılan gemiler ise *bey gemileri* olarak adlandırılıyordu. Donanmada kalyon tipi gemilerin ön plana geçmesinin ardından bir rütbe değişikliği yapılması ihtiyacı üzerine 1682 tarihinden itibaren kaptan-ı deryadan sonra gelen en üst üç kaptan *Kapudane*, *Patrona* ve *Riyale*, olarak adlandırıldı, Uzunçarşılı, *Merkez Ve Bahriye*, sf. 432.

¹⁹ Uzunçarşılı, *a.g.e.*, sf. 421.

²⁰ Koşal, *a.g.e.*, sf. 22.

durumun seyir raporlarının sefere katılan gemiler hakkında ayrıntılı bilgi içermemesinden kaynaklandığı düşünülebilir. Çünkü Cevdet Bahriye tasnifinde yer alan 1775 Ağustosuna ait bir belgeden Kaptan-ı Derya Cezayirli Gazi Hasan Paşa'nın emri ile Cezayir, Tunus ve Trablusgarp gemileri için elli bin kuruşluk alet, mühimmat ve takımın *Tersâne-i Âmire*'den verildiğini öğreniyoruz ki bu bize ocak gemilerinin 1775 yılı seferine katılmış olabileceklerini gösteriyor.²¹

c- Osmanlı Donanmasının Denize Açılma Merasimi

Osmanlı Devleti'nde merasim yapılmasını gerektiren olaylardan bir tanesi donanmanın her yıl adet olduğu üzere Akdeniz'e açılması ve geri dönmesidir. İleri gelen devlet görevlilerinin yanında padişahın da bizzat katıldığı bu merasim bazı ufak değişikliklere rağmen genel olarak belli bir düzen kazanmıştır. Merasimin yapılmasında en önemli konulardan bir tanesi müneccimbaşının donanmanın denize açılacağı ve bunun için yapılacak törene katılacak olan padişah, sadrazam, kaptan-ı derya gibi kişilerin gelme saatleri açısından bir '*eşref saat*' belirlenmesi idi.²²

Donanmanın denize açılma vakti yaklaşınca tersane emini gemilerin denize çıkması için arzını sadrazama sunar, sadrazam da bu arzı padişaha iletir ve padişahın izni ile müneccimbaşının uygun bir saat belirlenmesi istenirdi.²³

Donanmanın denize açılma merasimi belli kurallar çerçevesinde gerçekleşiyordu. Sıkı teşrifat kuralları içerisinde her bir görevlinin ne zaman ne yapacakları, nerede duracakları belli idi. Donanmanın denize açılacağı gün de vezirler, şeyhülislam, nişancı, kazaskerler, defterdarlar ve yeniçeri ağası sabah namâzından sonra *Tersâne-i Âmire*'ye gelerek kaptan-ı deryanın odasında otururlar, bunlara daha sonra veziriazam da katılırdı. Sadrazam, tersane emini ile tersane kethüdasına donanmanın bir eksiği olup olmadığını sorar, aldığı olumlu cevap üzerine tersane görevlilerine hilat verirdi. Bundan sonra hareket izninin gelmesi ile birlikte tüm erkan başardaya gitmek üzere kanuna göre vezirler, ulema ve diğer erkan odadan çıkıp selama dizilirlerken, sadrazam onları selamlayarak öne geçer ve diğerleri de onu takip ederek hareket ederlerdi. Gurubun en önünde reisülküttab ve çavuş başı, daha sonra tersane kethüdası elinde değnek yürürdü. Onun arkasında da kaptan-ı derya elinde değnek ve selimi ile yürürdü. Bu şekilde başardaya gidilerek oturulur, kaptan-ı derya sancak dibinde ayakta durarak iskeledeki halkı

²¹ BOA Cevdet Tasnifi, Bahriye Belge No. 8831.

²² Zarf Ongun, "Osmanlı İmparatorluğu'nda Kaptan Paşalara Ve Donanmaya Yapılan Merasim", *Türk Tarih Vesikaları*, Cilt. I, Sayı. 2, Yıl. 1942, sf. 135-136.

²³ Uzunçarşılı, *Merkez ve Bahriye*, gös. yer.

selamlardı. Kireçhane'ye gelindiğinde sadrazam kendi kayığı ile padişahın yanına giderdi. Daha sonra Yalıköşkü'nde padişah, kaptan-ı deryaya kürklü seraser, diğer beylere ve donanma ağalarına, çorbacılar ve gemi kaptanlarına da hilatler giydirdikten sonra sadrazam ve kaptan-ı derya başardaya dönerlerdi. Kaptan-ı derya sancak yanında ayakta selam durarak Yalıköşkü karşısına gelindiğinde padişahı selamlar ve o sırada top ve tüfek şenliği başlardı. Beşiktaş önüne gelindiğinde demir bırakılır ve vezirler, ulema ve diğer erkan kaptan-ı deryanın ziyafetinden sonra kayıklarına binerek başardadan ayrılırlar, bundan bir iki gün sonra da donanma hareket ederek görevli olduğu yere doğru yol alırdı.²⁴

1775 ve 1776 yılına ait sefer kayıtlarının ikisi de donanma gemilerinin bayrak açmaları ile başlıyor. 1775 yılında 11 Nisan'da (H. 9 Safer) bayrak açan gemiler üç gün sonra, 1776'da 20 Nisan'da (H. 1 Rebiyülevvel) bayrak açan gemiler beş gün sonra Yalıköşkü önünde yapılan donanmanın denize açılma merasimine katıldılar.

II- Güzergah ve Seyir Süreleri

1775 ve 1776 yılına ait seyir defterlerinden takip edildiği üzere denize açılma merasiminin ardından donanma her iki seferde de çok az değişikliklerle aynı rotayı takip ederek aynı noktalarda molalar vermiştir. 1775 yılındaki seferin son durak noktaları Hayfa ve Akka iken, 1776 seferinde buradaki olaylar nedeniyle Sayda ve Beyrut'a kadar gidildi. Dönüş yolculuğu da aynı güzergah tersten tekrarlanarak geriye dönülerek donanmanın tersaneye girmesiyle tamamlanmıştır. Durak noktalarının aynı olması güzergahı incelemede kolaylık sağlayabilecek belli etaplara ayırma imkanı vermiştir. Ayrım Marmara, Ege ve Akdeniz olarak üç etap şeklinde saptandı. Böylece bu üç ayrı denizde gerçekleşen seyir süreleri her iki sefer aralarında daha sağlıklı olarak karşılaştırılarak, her etabın kendi içindeki seyir süresi açısından bir karşılaştırma yapmak imkanı doğacaktır.

Birinci etap tersaneden hareketle Ege Denizi'ne çıkışa kadar, ikinci etap Ege Denizi'nin başlangıcı olarak kabul edilen Bozcaada'dan Rodos Adası'na kadar ve üçüncü etap ise bu adadan seferin son noktası olan Hayfa'ya kadar (1776 yılı seferinde Sayda'ya kadar) belirlendi.

²⁴ Tevkii Abdurrahman Paşa, "Kanunname", *Milli Tettebular Mecmuası*, Sene 1, Sayı, 3, Yıl. 1331, sf. 536-538. Bu konuda ayrıca bkz. Orhan Şaik Gökyay, "Osmanlı Donanması Ve Kapudan-ı Deryâ İle İlgili Teşrifat Hakkında Belgeler", *Tarih Enstitüsü Dergisi*, Sayı 12, Yıl 1981-1982, sf. 24-83.; Şevket Rado, "Donanma-ı Hümayun'un Yalıköşkü Önünden Geçışı", *Hayat Tarih Mecmuası*, Yıl 9, C. I, Sayı. 3, Nisan 1973, sf. 5-7, Ongun, a.g.m., sf. 135-144.

a- Birinci Etap

Seyir defterinden takip ettiğimize göre 1775 yılı seferinde donanma Marmara'ya açılıncaya kadar bir çok konaklamalar yaptı. 11 Nisan'da *flandra küşâde* edildikten üç gün sonra *Tersâne-i Âmire*'den hareket edildi, saat dörtte Yalıköşkü'nde *âlây-ı hümayûn* yapıldı ve buradan Dolmabahçe'ye geçildi. Daha sonra kaptan-ı derya Fındıklı'da Hüssam Paşa yalısında bir süre bekledi. Buradaki beklemesi sırasında İzmir civarında isyan etmiş olan İvaz Mehmet Ağa adlı eşkıyanın yakalanarak başının İstanbul'a gönderilmesi emri geldi. Törenin yapılmasından dokuz gün sonra donanma Fındıklı'dan hareket ederek Kumkapı yakınında demirledi ve buradaki bir gün beklemenin ardından 24 Nisan'da (H. 22 Safer) Yedikule'de demir atıldı. 25'inde buradan hareket edilerek 26'sında Gelibolu'ya ulaşıldı. 1776 yılı seferi sırasında da birkaç küçük değişiklik haricinde aynı güzergah takip edilmiştir.

Osmanlı Devleti'nin denizlere açılmasında ilk hareket noktası olan Gelibolu Osmanlı donanmasının Akdeniz seferlerinde de donanmanın toplandığı ve eksiklerinin tamamlandığı bir hazırlık ve hareket noktası olarak önem taşıyordu.²⁵ Gelibolu'da peksimet, su, gemilerin yağlanması için gereken çıra gibi ihtiyaçlar temin edilirdi.²⁶

Böylece 1775 seferinde donanma gemilerinin *flandre* açmalarından 22 gün sonra, 1776 seferinde ise 23 gün sonra Ege Denizi'ne çıkış noktası sayılan Anadolu yakasındaki Sultaniye Kalesi'ne ulaşıldı (donanma 1775 yılında Sultaniye'de 8 gün, 1776 yılında ise 11 gün demirli kaldı).

Donanmanın Rumeli tarafındaki Kilitbahir Kalesi yerine Anadolu yakasındaki Sultaniye Kalesi'nde durmasının nedeni iki kıyının coğrafi farklılığından kaynaklanmaktadır. Kilitbahir kalesi önu akıntılı ve derin olması nedeniyle büyük gemilerin demirlemelerine uygun değilken, Sultaniye Kalesi'nin ise iki tarafında demirlemeye uygun ve geniş bir limanı vardı.²⁷

²⁵ İdris Bostan, "Osmanlıların Denizlere Açılma Sürecinde Gelibolu", *Avrupa'ya İlk Adım Uluslar Arası Sempozyum*, (Yay. Haz. Ayşe Yıldız Topuz), Kubbealtı Neşriyatı, İstanbul, 2001, sf. 48.

²⁶ Koşal, *a.g.e.*, sf. 24-25; Katip Çelebi, *a.g.e.*, sf. 220-221. Gelibolu Osmanlı Devleti için Rumeli'ye asker sevkini kolaylaştırması ve Marmara-İstanbul'un güvenliği için bir kapı oluşturan konumu ile stratejik açıdan da çok önemli bir nokta idi. Fatih Sultan Mehmet zamanında Çanakkale Boğazı'nın iki tarafına kaleler yapıldı. Rumeli tarafındaki kale 'Kilitbahir', Anadolu tarafındaki ise 'Sultaniye' (veya Çanak-kal'ası) idi. Bu kalelerin tahkimi sayesinde hiçbir gemi buradan izin almaksızın ve vergisi vermeksizin Marmara Denizi'ne giriş yapamıyordu. Girit Savaşı sırasında boğaz tahkiminin kötü duruma düştüğü anlaşılınca, Köprülü Mehmet Paşa Anadolu kıyısında 'Seddü'l-bahir' (veya Kale-i Sultaniye) ve Rumeli tarafına 'Kale-i Hakaniye' (veya Kum Kalesi) adını alan iki kale yaptırdı, bkz: Şehabettin Tekindağ, "Çanakkale", *İslam Ansiklopedisi*, Cilt. 3, sf. 343-345.

²⁷ Tekindağ, *a.g.m.*, sf. 344.

b- İkinci Etap

1775 seferinde Sultaniye'den hareket eden donanma Bozcaada'dan sonra Limni Adası'nda demirledi. Daha sonraki durak ise önemli bir liman olan Midilli Adası oldu. 1775 seferinde önce Midilli'deki Patre Limanı'na gelinerek buradaki 8 günlük konaklamadan sonra donanma hava muhalefetinden dolayı adanın batı ucundaki Suğra yakınlarında 'olta üstü'nde bekledi ve daha sonra Cunda'da bir gün beklendikten sonra tekrar Midilli'ye döndü. Midilli'den sonra ki diğer nokta Foça Limanı ve bu limandan sonra civardaki birkaç adadan sonra (Kösten Adaları, Sakız ve İstanköy) donanma ikinci etap için son nokta olan Rodos Adası'na ulaştı. 1776 yılı seferinde donanma Bozcaada'dan hareketinde sırasıyla Patre, Midilli, Foça ve Sakız'dan sonra Rodos'a demirledi.

İkinci etap süreleri 1775 için (demirlemeler dahil) 81 gün, 1776 için 28 gündür (Rodos'ta 1775 yılında 1, 1776 yılında 3 gün beklenildi).

c- Üçüncü Etap

Rodos'tan sonra ana durak noktası her iki sefer için de Kıbrıs Adası idi. Buradan sonra ise 1775 seferinde Akka ve Hayfa'ya gidilirken, 1776 seferinde Akka, Beyrut, Sayda'dan sonra Hayfa'ya gidildi ve tekrar Sayda ve Beyrut'a gidilerek Kıbrıs'a doğru geri dönüş yolculuğuna başlandı.

Üçüncü etabın süreleri ise, 1775'de Rodos'tan hareket eden donanma 22 günde Akka'ya ulaştı. Burada 29 günlük ikametinin ardından dönüş yolculuğu başladı. 1776 da ise Rodos'tan demir alınmasından 40 gün sonra Sayda'ya gelindi ve burada geçirilen 30 günün ardından dönüş başladı.

d- Dönüş Süreleri

1775 yılında Akka'daki konaklamadan sonra hareket tarihinden itibaren geriye doğru üçüncü etabın başlangıç noktası olan Rodos'a 25 günde ulaşıldı ve donanma burada 4 gün demirli bekledi. 1776 da 27 günde Rodos'a gelen donanma burada 5 gün bekledi.

Rodos'tan sonra donanmanın Sultaniye'ye ulaşması 1775'de 22 gün (burada 3 gün bekleniyor), 1776'da 29 gün sürdü (Sultaniye'de bekleme 15 gün). Her iki seferde de dönüşte Bozcaada'da demirlenmedi.

Marmara'ya girildikten sonra tersaneye giriş 1775 ve 1776 tarihli seferlerin ikisinde de 5 gün sürdü.

e- Âhir-i Sefer-i Deryâ

Donanmanın sefer dönüşünde gemilerdeki leventlerin yoklaması boğazda yapılırdı. Bu iş için bir yoklamacı ta'yîn edilir, bu kişiye kalyonlar halifelerinden biri yardım ederdi. Kaptan-ı deryanın kontrolünde gerçekleştirilen bu yoklamanın amacı gemideki leventlerin tam olup olmadığının kontrol edilmesi idi.²⁸

1775 yılı seferinde 16 Kasım'da (H. 22 Ramazan) donanma Kurşunlu Mahzen'e girdi ve 19'unda *âlây-ı hümayûn* oldu. 1776 yılı seferi ise 23 Kasım'da (H. 11 Şevval) *âlây-ı hümayûn* ile kaptan-ı deryaya hilat verilmesiyle sona erdi.

Yaz sonunda donanmanın tersaneye geri dönmesinden sonra Akdeniz ada ve kıyıların korunması konusu da ihmal edilmiyordu. Kış mevsiminde ada ve kıyılar ve burada yaşayanların düşman ve korsan saldırılarına karşı korunması için, kış ayları boyunca bu mahallerde dolaşmak üzere bazı gemiler görevlendiriliyordu.²⁹

f- Donanmanın Hızı ve Hava Koşulları

Her iki yılda yapılan Akdeniz seferi donanmanın tersaneden ayrılmasından geri dönüşüne kadar yaklaşık 7 ay sürmüştür (1775 yılında 222 gün, 1776 yılında 215 gün). Donanmanın bu iki seferinde etaplar içindeki hareketi karşılaştırıldığında demirleme noktalarının birkaç küçük değişiklik dışında aynı olduğu görülürken, etap içi mesafelerin gidiş ve dönüşlerde birbirine yakın sürelerde alındığı görülüyor. 1775 yılı seferinde ikinci etap süresinin diğer yıla göre uzun olmasının nedeni kaptan-ı deryanın burada İvaz Mehmet'i yakalaması görevinden dolayıdır.

Seferlerin süresini belirleyen koşullar arasında, donanmanın merkezden aldığı emirlerin uygulanması ve donanmanın hazırlıklarını yaparak eksiklerini tamamlaması gibi işler ve kaptan-ı deryanın sorumluluğundaki bir takım idari görevlerin yerine getirilmesi kadar hava koşulları da etkili oluyordu.

Denizciliğin doğa koşullarına günümüze oranla daha çok bağlı olduğu bu tarihlerde gemilerin limanlarından ayrılışları ile geri dönüş tarihleri büyük oranda mevsim ve bu mevsime hakim olan rüzgar tipine bağlı olarak belirleniyordu. Antik çağlarda gemi teknolojisindeki yetersizlik gemilerin ancak yaz ortasında elli gün denizde kalmalarını izin veriyordu. M.S. IV. yüzyılda bu süre uzarken, Ekim-Nisan aylarını denizde geçirmek dönemin denizcilik kanunları tarafından yasaklanmıştı. Yeniçağın başlarında Kasım-

²⁸ BOA Cevdet Tasnifi, Bahriye Belge No. 702.

²⁹ BOA Cevdet Tasnifi, Bahriye Belge No. 4034.

Mart arası denize çıkılmaması öngörülüyordu. Bu tarihlerden itibaren denizcilik bilgisindeki ilerlemeler ve kış koşullarına daha uyumlu yeni gemi tiplerinin inşası ile kışın denize açılmak daha az riskli hale geldi. Ancak bu gelişmelere rağmen kış mevsiminde denize açılma kısıtlı kaldı. Genel olarak tüccar gemileri ve donanmalar kışın denize açılmak yerine yaz mevsiminin uygun şartlarında denize açılmaya devam ettiler.³⁰

Osmanlı donanması da Kasım ayının gelmesi ile gemilerin bakımı yapılmak üzere kış mevsiminde Akdeniz'i koruyacak bazı kalyonların görevde bırakılması şartıyla *Tersâne-i Âmire*'ye geri dönerdi.³¹ Osmanlı yönetimi de İstanbul'un iâşesi için gerekli olan miri buğdayın naklinin hava koşullarının bozulması nedeniyle gemiler denize çıkamayacakları için kış mevsiminin başı olan Kasım ayına kadar yapılmasına önem veriyordu.³²

Donanmanın gerek İstanbul'dan Marmara'ya çıkışı gerek bu noktadan sonraki hareketi hava koşullarına büyük oranda bağlıydı. Boğazlardaki akıntı ve rüzgarlar gemilerin seyrini etkiliyordu. İstanbul limanından ayrılmak kolay olmakla beraber Marmara tarafına gitmek için kuzeyden, Karadeniz tarafına gitmek için ise güneyden esen rüzgar beklenirdi.

İstanbul Boğazı'nda baharda Mart ve Nisan ayları dışında kuzey rüzgarı hakim olurdu. Bu rüzgar Karadeniz'den Marmara'ya doğru olan deniz akıntısı ile birleşerek Çanakkale Boğazı'ndan İstanbul'a doğru yolculuk yapan özellikle büyük yelkenli gemilerin geçişini zorlaştırıyordu.³³ Çanakkale Boğazı yönünden girerek Marmara'yı geçmek isteyen gemiler için kuzeyden gelen akıntıya karşı ilerlemeyi sağlayacak güney rüzgarı özellikle önemliydi. Bu nedenle boğaza giren gemiler güçlü bir güney akıntısı yokluğunda, bunu sağlayacak güney rüzgarının çıkmasını beklemek zorundaydılar.³⁴ Donanmanın ilkbaharda İstanbul'dan Marmara'ya hareketi kuzeyden güneye doğru bu Mart-Nisan akıntısına uygun düşüyordu.

³⁰ John H. Pryor, *Geography, Technology, And War –Studies In The Maritime History Of The Mediterranean, 649-1571-*, Cambridge University Press, 1988, sf. 87-89.

³¹ BOA Cevdet Tasnifi, Bahriye Belge No. 8812.

³² 1749 yılı Kasım ayının ilk günlerinde Selanik ve Galos iskelelerinden miri buğdayın İstanbul'a nakli için Akdeniz'de bulunan nöbetçi gemiler görevlendirilmişti. Ancak Kasım ayı gelmiş olmasına rağmen buğdaylar hala İstanbul'a ulaşmamış olduğu için bu işle görevlendirilen miri firkateler başbuğu İstanköylü Hacı İvazzade İbrahim Kaptan'a şiddetli kış mevsimi geldiğinden dolayı gecikmeksizin bir an önceye gemilerin bu iskelelerden buğdayla yüklenererek İstanbul'a gönderilmesi emredildi, bkz. BOA Cevdet Tasnifi, Bahriye Belge No. 11256.

³³ Wolfgang Müller-Wiener, *Bizans'tan Osmanlı'ya İstanbul Limanı*, (Çev. Erol Özbek), Tarih Vakfı Yurt Yayınları, İstanbul 1998, sf. 2.

³⁴ *Venezuelalı General Miranda'nın Türkiye'ye Dair Hatıratı*, (Çev. Fuad Carim), Berksoy Matbaası, 1965, sf. 23. Miranda boğazdaki kuzeyden gelen akıntının kuvveti olmasa, eski ve yeni kalelerin Boğaz'ı geçecek bir donanmayı durdurabilecek bir güçte olmadıklarını belirtiyor, gös. yer.

Yaz mevsiminde Akdeniz'in girişinde kuzeybatıdan kuzeydoğu doğrultusuna esen rüzgarlar, deniz boyunca kuzeyden güneye ve batıdan doğuya olan yolculukların kolay ve hızlı olmasını sağlıyordu. Böylece İstanbul'dan Boğazlar, Gelibolu, Rodos ve Kıbrıs'a doğru yolculuk uygun şartlarda devam ediyordu. Ege Denizi'nden Mısır ve Filistin'e doğru ise 'meltem' rüzgarı ile ulaşıyordu.³⁵

Rüzgarlar dışında ulaşımı etkileyen bir diğer faktör de deniz akıntılarıdır. Bu akıntılar özellikle ada ve kıyıların birbirine yakın olduğu Ege Denizi'nde dikkat gerektiriyordu. Ada ve kıyılar arasındaki sığlıklar, gemilerin ani akıntılar ile bu bölgede kaza yapma riskini arttırıyordu.³⁶

Elimizdeki seyir raporlarına göre donanmanın hareketi hava koşullarından birkaç olay dışında fazla etkilenmemiş görünüyor. 1775 yılında donanmanın Fındıklı'dan hareket ettikten sonra Kızıl Adalar yakınlarında lodos rüzgarının etkisiyle Yedikule yakınlarında demirlemesi ve Gelibolu'dan hareketinde *muhaliif hava* nedeniyle Yapıldak-Lapseki arasında demirlemek zorunda kalması (buradan da ancak bir gün sonra hareket edebildi) dışında yolculuğunu hava koşullarından kaynaklanan bir gecikme olmaksızın tamamladı. 1776 yılında ise donanma Marmara'dan çıkışı ve Doğu Akdeniz'e gidişinde hava koşulları açısından bir sorun yaşamadı. Ancak dönüş yolunda Kıbrıs yakınlarında iken 18 Eylül'de (H. 4 Şaban) gece yolculuğu sırasında *muhaliif hava* nedeniyle Limason Limanı'na demirledi. Daha sonra 25-26 Eylül'de (H. 11-12 Şaban) ise şiddetli bir rüzgarın varlığına rağmen donanma yoluna devam etti.

Şiddetli rüzgardan kaynaklanan bu birkaç günlük gecikmelerden başka bazı ufak kazalarda donanmanın hareketini etkiledi. 1775 seferinde donanma dönüş yolunda iken kaptan-ı deryanın kalyonu su alınca donanma Gökova Limanı'na demirlemek zorunda kaldı (11 Kasım /H. 15 Şaban). Ertesi gün gemi tamir edildi ve ayın 13'ünde tekrar yola çıkıldı. 1776 yılında ise donanmanın dönüşünü geciktiren iki olay oldu. Beyrut'taki işlerini bitirerek 8 Eylül (H. 24 Receb) günü donanma limandan hareket ettikten sonra Cezzar Ahmet Paşa'nın kethüdası askeriyeye gelerek Beyrut'u basınca donanma tekrar geriye döndü ve kaptan-ı derya bunların üzerine gitti. Bu meselenin hallinden sonra ise 11 Eylül'de (H. 27 Receb) Beyrut'tan dönüş için demir alan donanma gemilerinden kapudane kalyonunun kaptan-ı deryanın kalyonuna çarpması üzerine tekrar buraya demirledi ve ancak ertesi gün yeniden hareket edilebildi.

³⁵ Pryor, *a.g.e.*, sf. 89. Aynı koşullarda tam tersi yönde yani güneyden kuzeye veya doğudan batıya yolculuk ise zorlaşıyordu. Bu yolculuğu zorlaştıran 'meltem' rüzgarına karşı alternatif rotalar geliştirildi. Örneğin İskenderiye'den batı ve kuzeye yolculuk için Filistin, Suriye, Kilikya, Likya kıyı çizgilerindeki bölgesel rüzgar ve akıntılar yardımı ile ilerleyen bir rota takip ediliyordu. Rodos'tan İstanbul'a yolculuk ise meltem hafiflediğinde yapılabilirdi, *a.g.e.*, sf. 90.

³⁶ *A.g.e.*, sf. 97.

Buharlı gemilerle birlikte geminin hızının belirlenebildiği modern dönem öncesi yelkenli gemi teknolojisinde deniz yolculuklarının süresi ve geminin hızı büyük oranda hava koşulları, rüzgarlar ve akıntılarla belirlenirken gemilerin hızları ise ancak 'gün' bazında hesaplanabiliyordu.

Bu seferler sırasında donanmanın saatteki hızı ne idi? Bu soruya seyir raporlarındaki hareket bilgilerinin çok özet şekilde verilmiş olması nedeniyle kesin cevap vermek güç. İncelediğimiz seyir raporlarında gemilerin hızını önemli ölçüde etkileyen rüzgar ve akıntı gibi doğal koşullar, gemilerin inşa özellikleri, yeni veya eski, bakımlı veya bakımsız olmaları gibi teknik durumları hakkında bilgi verilmemesi ve yolculuk sırasında gemilerin bir limandan saat kaçta demir alarak diğer limana saat kaçta ulaştıklarının birkaç istisna dışında belirtilmemiş olması donanmanın hızını belirlemeyi güçleştiriyor. Bazı durumlarda da birbiri arasındaki mesafenin çok kısa olduğu iki demir noktası arasındaki yolculuğun birkaç gün sürdüğü görülüyor ki bunun nedenine dair defterde bilgi verilmese de büyük bir ihtimalle donanmanın bir noktadan diğerine olan hareketinde kestirme bir düz hat izlemek yerine civardaki adalar arasında dolaşmasından kaynaklanmaktadır.

Bütün bunlara rağmen seyir raporlarında özellikle Sakız-İstanköy ve İstanköy-Rodos arasındaki yolculuğuna dair bilgiler donanmanın saatteki hızına dair kesin olmamakla beraber bir fikir edinmemizi sağlayacak niteliktedir.

1775 yılının 25 Temmuz (H. 26 Cemaziyelevvel) sabahı on buçukta Sakız'dan hareket eden donanma iki gün sonra 27'sinde saat beş buçukta İstanköy'e demirledi. Bu ise yaklaşık 55 saatlik bir yolculuk süresi demek. İki nokta arasındaki mesafe ise 107 mil³⁷ olup, bu mesafede donanma saatte yaklaşık 2 millik (= 3,7 km³⁸) bir hız yapmış oluyor. 1776 yılındaki sefer sırasında da 17 Haziran'da (H. 29 Rebiyülahir) Sakız'dan '*ales-seher*' hareket eden donanma ayın 19'unda saat birde İstanköy'e ulaştı. Haziran ayının başlarında sabahın erken saatleri olarak saat altıda hareket edildiği varsayılırsa ortalama olarak 1775 yılındaki ile aynı sürede (yaklaşık 55 saat) İstanköy'e ulaşıldığı görülüyor.

1775 yılında 30 Temmuz'da (H. 1 Cemaziyelahir) '*vaktü'l-fer*' İstanköy'den hareket eden donanma '*akşam namazına yakın*' Rodos'a demirledi. Bu da iki nokta arasındaki 64 milin ortalama 15 saat gibi bir sürede alındığını gösteriyor ki saatteki hız yaklaşık olarak 4,3 mildir (= 8 km). (1775 yılının dönüş yolunda donanma Rodos'tan İstanköy'e aynı

³⁷ Mesafeler Osmanlı Devleti Erkan-ı Harbiye-i Umumiye Dairesi 4. Şubesi tarafından hazırlanan 1309 tarihli haritadan alınmıştır.

³⁸ 1 Deniz mili= 1,85 km, bkz. *The Oxford English-Türkish Dictionary*, İnkılap Kitabevi, İstanbul 1994, sf. 341.

mesafeyi ise yaklaşık 24 saatte almıştır). 1776 yılı seferi sırasında da saat birde İstanköy'den hareket eden donanma ertesi gün saat dördte Rodos'a ulaştı. Bu da on beş saatlik bir yolculuk süresi olup, bir önceki yılın süresi ile eşittir.

g- Sefer Sırasında Merkezle Haberleşme

Osmanlı idaresi, donanmanın başında Akdeniz seferine çıkan kaptan-ı deryanın görev ve sorumluluklarını denize açılmazdan önce kendisine gönderdiği bir emirle bildiriyorsa da donanmanın İstanbul'dan ayrılışından sonra ortaya çıkan durum ve gelişmeler doğrultusunda yeni görev ve emirler de donanmanın arkasından gönderilen ulak ve gemilerle bildiriliyordu.

1775 seferinde donanmanın Patre Limanı'ndaki beklemesi esnasında İstanbul'dan firkateler başbuğu ferman ve tahriratla geldi. İvaz'ın yakalanarak başının vurulmasından sonra donanma henüz İzmir'de iken dergah-ı ali kapıcıbaşı Abdi Ağa İstanbul'dan Zahir Ömer'in yakalanması emrini getirdi. Daha sonra donanma Sakız'a geldiğinde ise Zahir Ömer'in yakalanması işi için Mirhac Paşa ve Sayda muhafızı Mehmed Paşa ve Kudüs-ü Şerif mutasarrıfı İbrahim Paşa ve Cezzar Ahmed Paşa'nın görevlendirildiği fermanı geldi. Donanma dönüşü sırasında Çatallar'da iken İstanbul'dan Kapıcıbaşı Abdi Beğ'i Akka'ya görevlendiren ferman geldi ve ertesi gün Abdi Bey bir müstemin gemisi ile Akka'ya gitti. 1776 yılı seferinde de donanma Sultaniye'de iken sadrı ali çukadarı, kaptan-ı deryaya Akka görevini bildiren bir hatt-ı hümayun getirdi.

Kaptan-ı derya da aynı biçimde faaliyetlerini veya danışmak istediği bir konuyu İstanbul'a ulaştırıyordu. 1775 seferinde Midilli'de iken kaptan-ı derya eski Rodos mutasarrıfı Ahmet Beğin hesabı için tatar Şehri Mehmet Ağa'yı, Limni'deki eşkıyaların fermanı ve donanma kalyonlarının mühimmatı için ise kapudan-ı hümayun çavuşunu İstanbul'a gönderdi. Rodos'ta iken Mısır'dan gelen Terzi Hacı Osman Ağa mektuplar ve bir miktar altın ile İstanbul'a gönderildi. Donanma İzmir'de iken kendisine Zahir Ömer'in yakalanması emri gelen kaptan-ı derya, daha sonra donanma İstanköy'de iken bu konu ile ilgili olarak tahriratlarını tatar ağası ile İstanbul'a gönderdi.³⁹ Donanma Kıbrıs'ın Limason Limanı'nda iken de kaptan-ı derya, Akka ve Sayda tarafına Zahir Ömer'e tahrirat gönderdi. Kısaca donanmanın hareketi sırasında merkez ile donanma arasında emir ve soru-cevap şeklinde bir diyalog devam ediyordu. İrtibatın bu şekilde

³⁹ BOA Cevdet Bahriye tasnifindeki 8831 numaralı ve 18 Ağustos 1775 tarihli belgeden Kaptan-ı Derya Cezayirli Gazi Hasan Paşa'nın Rodos'ta inşa olunan biri bitmiş ikisi bitmek üzere olan 3 kalyonun mühimmatlarının hazırlanması emrini içeren bir tahrirat gönderdiğini öğreniyoruz.

sürekliliği merkezi olayların gelişiminden haberdar ederken, kararların da bu gelişime uygun olarak değiştirilmesini ve uygulanmasını sağlıyordu.

Donanmanın *Tersâne-i Âmire*'ye girmesi de ancak İstanbul'dan dönüş emrini içeren fermanın gelmesinden sonra gerçekleşiyordu. 1775 senesinde 3 Kasım'da (H. 9 Ramazan) donanma Sisam Adası yakınlarında iken Başlala Şehriyari Mehmet Ağa kaptan-ı deryaya İstanbul'dan davet emrini getirdi. 1776 yılında ise dönüş yolunda 11 Kasım'da (H. 27 Şaban) İstanköy'de iken kapı kethüdası İstanbul'dan davet fermanı ile geldi.

III- Donanma-yı Hümâyûn'un Akdeniz'deki Görev ve Faaliyetleri

Osmanlı donanmasının her yıl ilkbahardan sonbahara kadar gerçekleştirdiği Akdeniz seferinin asıl amacı Osmanlı sularında deniz güvenliğinin sağlanması idi. Ancak bunun dışında donanma komutanı olan kaptan-ı deryanın Cezâir-i Bahr-i Sefid Eyaleti'nin beylerbeyi olarak donanma ile hareketi sırasında yerine getirdiği bir takım idari görevleri de vardı. Elimizdeki seyir defterlerinde Osmanlı donanmasının hareketi kadar faaliyetlerini de izleyebiliyoruz. Ancak, donanmanın ve kaptan-ı deryanın faaliyetlerine ilişkin bilgiler defterlerde ayrıntılı bir anlatım olmaksızın özet şeklinde verilmişse de bu bilgilerden kaptan-ı derya komutasındaki donanmanın Akdeniz seferlerinin başlıca askeri ve idari görevleri açısından iki önemli işlevini görebiliyoruz.

a- Askeri Görev

İlkbaharda Akdeniz'e açılacak Osmanlı donanmasının gereken hazırlıkları yapması için kaptan-ı deryalara çeşitli tarihlerde gönderilen emirlerden anlaşıldığı gibi *donanma-yı hümâyûn*un Akdeniz'e açılmasının asıl nedeni Osmanlı sularında gidip gelen tüccar gemilerinin ve adalar ve sahillerde yaşayan halkın korsan eşkıyasının saldırılarından korunarak asayişin sağlanması idi. Bunun için kaptan-ı deryadan Osmanlı donanmasını zamanında hazırlayarak denize açılması ve Çanakkale Boğazı'ndan sonra Mora'dan Mısır sularına kadar olan alanda adalar ve kıyılar arasında dolaşarak korsanların takibinin yapılması, korsan olduğu bölgeye donanmanın hareketi veya gemi göndermesi isteniyordu.⁴⁰ Böylece bu sulardaki tüccar gemileri güven içinde ticaretlerini sürdürebilecekler, adalar ve kıyılarda yaşayan halk da korsan saldırılarından korunacaklardı. Nitekim 1776 yılı seferi sırasında donanma Sayda'da iken Musa Kaptan'ın kalyonu ve firkateler seraskeri Anabolulu Mustafa Kaptan iki firkate ile Manya tarafına korsan eşkıyasını takip için gönderildi (20 Ağustos / H. 5 Receb).

⁴⁰ BOA Cevdet Tasnifi, Bahriye Belge No. 11 729 (Yıl 1782), Cevdet Tasnifi, Bahriye Belge No. 627 (Yıl 1765).

Osmanlı donanmasının askeri görevi esas olarak deniz güvenliğini sağlamak idi. Ancak incelediğimiz seferlerde bu konunun ikinci planda kaldığı ve donanmanın kara ordusunu ilgilendiren bir takım işlerde yardımcı olarak kullanıldığı görülmektedir. 1775 yılı Akdeniz seferinde Osmanlı donanmasının askeri görevlerini esas olarak Osmanlı Devleti'ne karşı gelen iki isyancının yakalanması oluşturdu. Bu asilerden biri İzmir çevresinde ayaklanan İvaz Mehmet Ağa diğeri ise Akka'da isyan çıkaran Zahir Ömer idi.

Kaptan-ı Derya Cezayirli Gazi Hasan Paşa'ya, 1775 senesi sefer merasiminin yapılmasından sonra henüz Fındıklı'da Hüsam Paşa yalısındaki beklemesi sırasında İvaz Mehmet Ağa adlı eşkiyanın yakalanarak başının İstanbul'a gönderilmesi emri geldi.

İvaz Mehmet, önceleri İzmir beylerinin hizmetinde çalışırken, daha sonra gümrükçü İshak Ağa'ya kapılanarak güçlenmiş ve bir süre sonra emir dinlemez hale gelmişti. Osmanlı yönetimi Rus seferi sırasında bu kişinin gücünden ve servetinden yararlanma düşüncesi ile bunu affettiyse de kısa süre sonra tekrar asi durumuna düştü. Bunun üzerine İvaz'ın yakalanması ile Kaptan-ı Derya Cezayirli Gazi Hasan Paşa görevlendirildi.⁴¹

Donanmanın Ege Denizi'ne açılmadan önce Gelibolu'daki beklemesi sırasında kaptan-ı derya, Hacı Hüseyin Kaptan'ı İvaz Mehmet'in yakalanması göreviyle İzmir'e yolladı. Donanma Foça'ya geldiğinde de kaptan-ı derya, İvaz'ın etrafını askerle kuşatarak yakalamasında yardım etmesi için Karaosmanoğlu Hacı Ahmet Ağa'ya adam gönderdi. Donanmanın İzmir Limanı'na demirlemesinden sonra bu eşkiyanın yakalanması için on kalyonun her birinden yüzer kişi olarak toplam bin asker ve iki top ve cephane ile hareket edildi. İvaz önce Torbalı, sonra Bayındır'da takip edildiyse de kaçmayı başardı. Bu başarısızlık üzerine kaptan-ı derya sorumlu tuttuğu Karaosmanoğlu ve İlyaszade'ye 'ya İvaz'ın ya da sizin başınız' şeklinde haber gönderdi. Sonunda İvaz Eğridere'de yakalandı ve Bayındır'da başı vuruldu. Enderûn çukadarı Derviş Ağa, İvaz ve on beş bölükbaşısının başlarını İstanbul'a götürdü. Bundan sonra kaptan-ı derya Bayındır ve Tire'yi dolaştı. İvaz'ın yakalanmasının ardından İstanbul'dan Zahir Ömer'in izalesi emri geldi.

1768-1774 Osmanlı-Rus Savaşı sırasında Akka taraflarında isyan eden Zahir Ömer nüfuzunu Sayda, Yafa, Hayfa ve Nablüs taraflarına kadar genişleterek, Akka'yı kendisine merkez yaptıktan sonra oğullarını da kendi idaresi altındaki yerlere vali olarak atamıştı.⁴² Rusların Çeşme'de Osmanlı donanmasını yaktığı tarihlerde Mısır'da isyan eden Bulutkapan Ali Bey, Rus

⁴¹ Erdoğan Dümen, *Denizde Yıllar Boyu Anadolu Türkleri 1081-1922 (Onsekizinci Yüzyıl)*, Deniz Kuvvetleri Komutanlığı Basımevi, İstanbul 1993, sf. 90.

⁴² Uzunçarşılı, *Osmanlı Tarihi*, Cilt. IV/I, sf. 433.

donanmasının komutanı Aleksî Orlof'a kendisinin Suriye'deki teşebbüslerini destekledikleri takdirde Kudüs ile kutsal yerleri kendilerine bırakacağına dair bir teklif gönderdi. Zahir Ömer de yine kendisini desteklemeleri şartıyla limanını Rus donanmasına açtı. II. Katerina'nın da bu kişilere destek verilmesi yönündeki emri üzerine Rus donanması Zahir Ömer'i Sayda'yı ilk kuşatması sırasında karaya asker çıkararak, Yafa'yı kuşatan Bulutkapan Ali Bey'i ise denizden yiyecek ve mühimmat nakli ile destekledi. Nitekim Yafa 1773 yılında açlık nedeniyle teslim oldu. Zahir Ömer ise Osmanlı ordusuna karşı Rus gemilerinin top atışı desteğinde başarılı oldu (1772). Zahir Ömer kendisine karşı Osmanlı yönetimi ile işbirliği yapan Emir Yusuf'tan intikam almak için Ruslar'ı Beyrut'u kuşatmaya çağırdı. Beyrut'a çıkarak yağmalama olaylarına başlayan Rus askerlerine karşılık şehir ancak para ödeyerek kurtulabildi.⁴³

Üzerine gönderilen ordu başarısız olduysa da Zahir Ömer, Bulutkapan Ali Bey'in katli üzerine kendi sonunun da böyle olacağı endişesiyle bir süre sonra devlete itaatini bildirmiş ve devlete olan eyalet borcunu ödeyerek, bundan sonraki her yılın gelirini düzenli olarak ödemek şartıyla affedilmiş ve kendisine yine Sayda Eyaleti verilmişti. Ancak, Bulutkapan Ali Bey'i yakalayan Ebüzzeheb Mehmed Bey, Zahir Ömer'in itaatinin gerçek olmadığı gerekçesiyle bunun üzerine gitmek üzere bir kuvvet gönderince Zahir Ömer kaçmış ve kısa bir süre sonra Ebüzzeheb'in ölümü üzerine Akka'ya dönerek başına buyruk davranmaya başlamıştı.⁴⁴

Bu asiye yakalamak üzere Osmanlı donanması 8 Ağustos'ta (H. 10 Cemaziyelahir) Hayfa Limanı'na demirledi ve iki gün sonra Hayfa Kalesi alındı. Daha sonra 22'sinde donanma Akka Kalesi yakınına demirledi ve 24'ünde burası alındı.⁴⁵ Zahir Ömer'in kesik başı kaptan-ı deryaya getirilince, bunu Çukadar Derviş Ağa ile İstanbul'a gönderdi.

Zahir Ömer'in yakalanmasının ardından bölgedeki olaylar tam olarak yatışmayınca 1776 yılının Akdeniz seferinde donanma tekrar buraya geldi. Akka'da kaptan-ı derya, Ali Zahir'in üzerine gitti. Bunu yakalamak üzere 14 Temmuz'da (H. 27 Cemaziyelevvel) Dirhane Kalesi kuşatıldı. Kuşatma sırasında Ali Zahir'in ve müftünün oğlu rehin olarak geldilerse de kaptan-ı

⁴³ Şehabettin Tekindağ, "XVIII. Yüzyılda Akdeniz'de Rus Donanması ve Cezzar Ahmed Bey'in Beyrut Savunması", *Belgelerle Türk Tarihi Dergisi*, sayı 5, Şubat 1968, sf. 37-39.

⁴⁴ Uzunçarşılı, *a.g.e.*, sf. 440.

⁴⁵ 22 Ağustos akşam saatlerinde bombardıman başladı. Kale özellikle deniz tarafından şiddetli saldırılara maruz kalmıştı. Kuşatmanın ikinci günü kalyoncular karaya çıktılar. Kısa süreli bir çatışmadan sonra kale içindeki askerlerin isyanı üzerine Zahir Ömer kalenin arka kapılarında birinden kaçtı ve bir az sonra da kale düştü. Kale muhafızlarından biri Zahir Ömer'in kesik kellesini kaptan-ı deryaya getirdi. Bir süre burada kalarak düzeni sağlayan Cezayirli Gazi Hasan Paşa, 19 Eylül'de Akka Kalesi'ni Cezzar Ahmed Paşa'ya teslim etti. İki gün sonra da Osmanlı donanması buradan ayrıldı, bkz. Dümen, *a.g.e.*, sf. 94.

deryanın bunları kabul etmemesi üzerine geri döndüler. 23 Temmuz'da (H. 6 Cemaziyelahir) Dırhane Kalesi vire ile alındı. Ancak ertesi gün Ali Zahir'in kaçtığı haberi geldi. Daha sonraki günlerde kaptan-ı derya buranın ileri gelenlerinden bazı kişilerin tutuklanması ve mallarının tahsili işleri ile ilgilendi (tutuklanan kişiler Şeyh Osman'ın kardeşi Şeyh Ahmet ve Şeyh Ebuizze idi). Daha sonra Ebuizze, Zamir Ömer'in oğlu Said ve Borh kethüdasının başları kesilerek İstanbul'a gönderildi.

Donanma dönüş yolunda Foça'ya demirlediğinde kaptan-ı derya kılık değiştirerek Menemen'e gitti ve burada voyvoda olan Hasırcıoğlu'nu konağında basıp, yakalayarak Foça'ya götürdü ve burada başını kestirdi.

b- İdari Görev

Osmanlı Devleti'nin deniz kuvvetlerinin askeri ve idari en üst yetkilisi olan vezir rütbesindeki kaptan-ı derya, denizcilikle ilgili azil, atama ve teftişlerden sorumlu ve denizle ilgili işlerde hüküm verme, tuğra çekme yetkisine sahipti.⁴⁶ İncelediğimiz seferler sırasında da kaptan-ı derya azil ve atama yetkisini kullandı. 1775 yılında kaptan-ı derya donanmanın Gelibolu'daki demirlemesi sırasında Patrona Canım Halil Kapudan'ı azletti ve Kıbrıs'ta Magosa kalesine sürgün ve kalebind olarak gönderdi.⁴⁷ Yerine riyale-i hümayun kaptanı Seyid Mustafa'yı patrona olarak, riyale kaptanı olarak da Sakızlı Hüseyin Kaptan'ı atadı. 1776 seferinde de Hayfa'da iken Giridi Ali Bey kalyonu azledilip yerine Bıçakçioğlu Mehmet Kaptan atandı (belgede azil nedeni yok). Yine kaptan-ı derya donanma ile ilgili işlerinden olarak 1776 yılı seferinin dönüş yolunda iken donanmanın Rodos'taki demirlemesi sırasında burada inşa olunan gemileri denetledi.

Aynı zamanda Cezâir-i Bahr-i Sefid Eyaleti'nin⁴⁸ beylerbeyi olan kaptan-ı deryanın idari görevleri arasında eyaletinin idaresi⁴⁹ ve donanmanın gittiği yerde divan toplayarak dava dinlemek, şeriat hükümleri ve siyasi meselelerle ilgilenmek de vardı. Şer'î hükümler için donanmada bir kadı da bulunurdu.⁵⁰

⁴⁶ İdris Bostan, "Kapudan Paşa", *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, Cilt. 24, sf. 355.

⁴⁷ Seyir defterinde bu azil işleminin nedeni açıklanmıyorsa da Dümen, İstanbul-Gelibolu arasındaki yolculukta bu kişinin hatalarının görülmesi üzerine kaptan-ı derya divanında sorgusunun yapıldığını belirtiyor, *a.g.e.*, sf. 91.

⁴⁸ 1731-1740 tarihleri arasında bu eyaletin sancakları: Gelibolu (eyalet merkezi), Değirmenlik ve Mesenturi, Sığla, Karlılı, Senturin, Nakşe Berre, Kavala, Eğriboz, İnebahtı, Mora, Mezistre, Kocaili idi, bkz. Orhan Kılıç, *Osmanlı Devleti'nin İdari Taksimatı -Eyalet ve Sancak Tevcihatı- 18. Yüzyılın İkinci Yarısında-*, Elazığ 1997, sf. 81.

⁴⁹ İsmet Parmaksızoğlu, "Kaptan Paşa", *İslam Ansiklopedisi*, Cilt. VI, sf. 208.

⁵⁰ Uzunçarşılı, *Merkez ve Bahriye*, sf. 417; Tevkii Abdurrahman Paşa, *Kanunname.*, sf. 538.

1775 yılında donanma Midilli'de iken kaptan-ı derya burada geçirdiği yaklaşık bir aylık süre içerisinde divan topladı ve Midilli nâzırı Ömer Ağa'yı halkın şikayetleri nedeniyle kalebend etti. Ancak Ömer Bey, Sadrazam İzzet Mehmet Paşa'nın ikinci çukadarının buraya gelmesi ile affedildi ve kaptan-ı derya kendisine hilat verdi.

1776 seferinde Gelibolu'da ve daha sonra da Sultaniye Limanı'ndaki bekleme sırasında kaptan-ı derya divan toplayıp buradaki kadı ve ayanlara hilatler verdi. Sakız'da iken tercüman beğе adalar ağalığı hilatı verildi. Sayda'da iken Ebu Ali Murak'a samur kürk verilerek, Gazze mütesellimi olarak atandı.

Sonuç

Osmanlı Devleti XV. yüzyılın sonunda Ege Denizi ve Doğu Akdeniz'deki sular üzerinde egemenliğini büyük ölçüde kurmuştu. XVI. yüzyılın başlarında ise II. Bayezid'in padişahlığı sırasında devlet hizmetine giren Türk korsanı Kemal Reis'in komutasındaki Osmanlı donanması Batı Akdeniz sularında da görülmeye başlandı. II. Bayezit'in deniz politikasını inceleyen çalışmasında Kissling'e göre bu dönemin özelliği Osmanlı donanmasının "*hareket tarzının değişmesi*" dir⁵¹. Devletin kuruluş yıllarında daha çok nakliye ve kara kuvvetlerinin yardımcı unsuru olan Osmanlı donanması bu tarihten itibaren denizcilik esaslarına göre hareket eden bir yapıya kavuştu.

Kuzey Afrika kıyılarında kendilerine bir korsan üssü kuran Barbaros kardeşlerin Osmanlı Devleti'ne biatlerini sunmaları ve daha sonra da Barbaros Hayrettin'in kaptan-ı derya olarak Osmanlı donanmasının başına geçmesi (1534) ile Batı Akdeniz suları Osmanlı Devleti'nin egemenlik iddialarını taşıdığı bir alan oldu. Yüzyılın sonlarına kadar Osmanlı donanması Batı Akdeniz'de özellikle o dönemde Osmanlı Devleti'nin güçlü rakibi İspanya kıyılarını vurmak amacıyla bölgeye sık sık seferler düzenledi. 1551 yılında Kaptan-ı Derya Sinan Paşa ve Turgut Reis'in Trablusgarp'ı alması, Kaptan-ı Derya Piyale Paşa'nın yardım amacıyla Osmanlı donanmasını Fransa kıyılarına götürmesi ve İspanya kıyılarını vurması, 1560 yılındaki Malta Kuşatması ve 1571 İnebahtı yenilgisinin yarattığı şokun ardından 1574 yılında Tunus'un alınması ile Kuzey Afrika'nın batı ucu dışındaki bölgede Osmanlı egemenliği kuruldu. XVI. yüzyıl boyunca donanma, Osmanlı Devleti'nin Batı Akdeniz'deki egemenlik iddialarında asıl rolü oynadı.

⁵¹ H. J. Kissling, "İkinci Sultan Bayezit'in Deniz Politikası Üzerine Düşünceler: (1481-1512)", *Türk Kültürü*, Yıl VII, Sayı. 84, sf. 895.

Bu dönemde Osmanlı donanmasının Akdeniz seferlerine bakıldığında bu seferlerin iki işlevi olduğu görülür: Osmanlı Devleti'nin egemen olduğu sınırların dışında ve bu sınırları genişletmeye yönelik '*vurucu*' ve Osmanlı egemenliği içindeki suları düşman ve korsan gemilerinin burada yaşayan halka ve devam eden ticarete yöneltecekleri saldırılara karşı savunmaya yönelik '*koruma*' işlevi. Bu bağlamda incelediğimiz seyir defterleri doğrultusunda XVIII. yüzyılın son çeyreğinde Osmanlı donanmasının Akdeniz seferlerine bakıldığında artık Batı Akdeniz'e yönelik *vurucu* seferlerin sona erdiği ancak Ege Denizi ve Doğu Akdeniz bölgesiyle sınırlı Osmanlı sularını *koruma* seferlerinin devam ettiği görülmektedir.

Bu dönemde incelediğimiz belge doğrultusunda Osmanlı donanmasının bir deniz gücü olarak işlevi açısından dikkat çeken bir diğer nokta da donanmanın denizle ilgili sorunlardan çok kara ordusunu ilgilendiren konularda kullanılmasıdır. Seyir defterlerinden takip edildiği üzere XVIII. yüzyılın sonlarında Osmanlı donanmasının denizcilik açısından görevi Osmanlı suları içerisinde gerçekleştirdiği 'karakol' düzeyinde kalırken, donanma merkeze uzak noktadaki bir takım askeri ve idari işlerin çözümlenmesinde genel olarak ulaşım açısından sağladığı avantajlardan dolayı yardımcı bir unsur olarak kullanılmıştır. Bu anlamda Osmanlı donanmasının deniz gücü olarak işlevselliği açısından bir gerileme söz konusudur.

Bunlara eklenebilecek bir diğer nokta ise Osmanlı donanmasının hareket alanının sınırları çok dar olan bir bölgeden oluşmasıdır. 1775 ve 1776 yılı seyir raporlarına bakarak *donanma-yı hümayûn*un Akdeniz seferlerinde izlediği rota açısından belli bir rutin oluşturduğunu söyleyebiliriz: İstanbul'dan başlayarak Akka gibi Doğu Akdeniz limanlarında son bulan seferlerde birkaç küçük değişiklik haricinde donanma aynı güzergahı izliyor, aynı limanlarda konaklıyordu. Batı Akdeniz'e uzanan seferler artık sona erdiği gibi konuya özellikle Avrupa donanmalarının dünya ölçeğindeki hareketleri ekseninde bakıldığında Osmanlı donanmasının Ege Denizi ve Doğu Akdeniz suları ile sınırlı kalan hareketi aynı zamanda Osmanlı deniz gücünün bu tarihlerdeki iddiasını da ortaya koymaktadır.

Tablo: 1775 ve 1776 yıllarında Osmanlı Donanmasının Akdeniz Seferlerindeki Ana Durak Noktaları, Bu Noktalar Arasındaki Yolculuk Süreleri ve Bu Noktaların İstanbul'a Uzaklıkları

1775 yılı Akdeniz Seferi				1776 Yılı Akdeniz Seferi			
Liman	Süre (gün)		Limanın İstanbul'a mesafesi (mil)	Liman	Süre (gün)		Limanın İstanbul'a mesafesi (mil)
	Gidiş	Dönüş			Gidiş	Dönüş	
İstanbul-Sultaniye	30	5	135	İstanbul-Sultaniye	34	5	135
Sultaniye-Rodos	82	25	421	Sultaniye-Rodos	31	44	421
Rodos-Akka	51	29	819	Rodos-Sayda	70	32	809

Belge: Başbakanlık Osmanlı Arşivi, D.BŞM.TRE 15007/425.

İş bu bin yüz seksen dokuz senesi mâh-ı Muharremü'l-harâmın gurrasinden donanma-yı hümâyûn-ı nusretmakrûn Âsitâne-i aliyye'den hareket ve Bahr-i Sefid cânibine azîmet iylediğinin aded-i eyyâmıyla müfredât defteridir zikr ve beyân olunur

Gurre-i Muharrem sene 1189

Der mâh-ı Saferü'l-hayr sene 1189

Aded-i eyyâm	
09	Yevm-i isneyn (.....)hümâyûn flandra küşâde itmişdir
10	Yevm-i salı dîvânhâne-i âmirede ikâmet ibtidâ'-i nisan
11	Yevm-i çehârşenbe dîvânhânedeki ikâmet
12	Yevm-i pençşenbe dîvânhâne-i âmireden hareket sâat dördte yalı köşkünde âlây-ı hümâyûn ve Dolmabağçe'ye azîmet ve şeyhülislâm efendi Sadrazam İzzet Mehmet Paşa'ya ricâsıyla hazînedâr ağaya silahşorluk ihsân-ı hümâyûn buyurulmuşdur ve Fındıklı'da Hüssam Paşa yalısında inâyetlü veliyünniam efendimiz ikâmet buyurulmuşdur
13	Yevm-i cum'a Fındıklı'da yalıda ikâmet
14	Yevm-i cum'a ertesi Fındıklı'da yalıda ikâmet

15	Yevm-i pazar Fındıklı'da yalıda ikâmet
16	Yevm-i pazar ertesi Fındıklı'da yalıda ikâmet
17	Yevm-i salı Fındıklı'da yalıda ikâmet
18	Yevm-i çehârşenbe Fındıklı'da yalıda ikâmet
19	Yevm-i pençşenbe Fındıklı'da yalıda ikâmet ve Ivaz Mehmed Ağa nâm şakînin izâle ve ser-i maktû'u Bâb-ı hümâyûna irsâl olunması için sâdır olan hatt-ı hümâyûn-ı şevket makrunu kapu kethüdası Çavuşbaşı Mehmed Said Efendi hufyeten devletlü inâyetlü veliyünniam efendimiz hazretlerine getürmüşdür
20	Yevm-i cum'a Fındıklı'da ikâmet
21	Yevm-i cum'a ertesi Fındıklı'dan donanma-yı hümâyûn hareket ve Kumkapu pîşgâhına lenger-endâz olunmuşdur
22	Yevm-i pazar Kumkapu pîşgâhından lodos havâ ile hareket ve Kızıl Adalara azîmet tekrar bocalayub Yedikule pîşgâhına lenger-endâz olunmuşdur
23	Yevm-i pazar ertesi sâat ikide mahall-i mezbûrdan hareket ve Marmara açığında esnâ'-yı râhda ahşamlanmışdır
24	Yevm-i salı sâat üçde Gelibolu pîşgâhına lenger-endâz olunmuşdur
25	Yevm-i çehârşenbe Gelibolu'da Kalyoncuzade'nin konağında ikâmet
26	Yevm-i pençşenbe Gelibolu'da ikâmet (.....) Hacı Hüseyin Kapudan merkûm Ivaz Mehmed nâm şakînin eğer İzmir'de ise ber takrîb hufyeten katlı ve izâlesiçün ta'yîn ve irsâl olunub lâkin mûmâileyh Hüseyin Kapudan eğer eğerçi İzmir'e dahil ve şakî-i merkûm İzmir'de olmamağla ve gelmemeğle efendimizin medine-i İzmir'e teşriflerine tevakkuf iylemiştir
27	Yevm-i cum'a Gelibolu'da ve Patrona Canım Halil Kapudan dîvânda topuz ile darb ve azl ve Kıbrıs Cezîre'sinde Magosa Kal'asına nefy ve kal'a-bend buyurulub ve yerine riyale-i hümâyûn Kaşikhelvası(?) Seyid Mustafa Kapudan patrona-i hümâyûn olmuşdur ve Sakızlı Hüseyin Kapudan riyâle-i hümâyûn nasb olunmuşdur
28	Yevm-i cum'a ertesi sâat on ikide Gelibolu'dan hareket ve muhâlif havâ ile Yapıldak ve Lapesiki mâ-beyninde lenger-endâz olunub ve inâyetlü veliyünniam efendimiz kanca baş ile Sultaniye'ye teşrif buyurmuşlardır
29	Yevm-i pazar kalyonlar muhâlif havâ ile mahall-i mezbûrede ikâmet

Der mâh-ı Rebiyü'l-ülâ sene 189

Aded-i eyyâm	
gurre 1	Yevm-i pazar ertesi kalyonlar mahall-i mezbûrdan hareket ve vaktü'l-zuhur Sultaniye'de Nağra Burnu'na lenger-endâz oldular
2	Yevm-i salı Sultaniye'de ikâmet
3	Yevm-i çehârşenbe Sultaniye'de ikâmet

4	Yevm-i pençşenbe Sultaniye'de ikâmet
5	Yevm-i cum'a Sultaniye'de ikâmet
6	Yevm-i cum'a ertesi Sultaniye'de ikâmet
7	Yevm-i pazar Sultaniye'de ikâmet
8	Yevm-i pazar ertesi Sultaniye'de ikâmet
9	Yevm-i salı Sultaniye'de ikâmet
10	Yevm-i çehârşenbe donanma-yı hümâyûn Sultaniye'den hareket ve boğaz ağzında Eşek Adaları nâm mahalde aşımlanub lenger-endâz olunmuşdur
11	Yevm-i pençşenbe muhâlif lodos havâ mahall-i mezbûrede ikâmet evveli Mayıs
12	Yevm-i cum'a seheri hareket ve sâat sekizde Bozcaada pîşgâhına lenger-endâz olunmuşdur
13	Yevm-i cum'a ertesi Bozcaadası'nda ikâmet ve sâat on ikide inâyetlü veliyünniam efendimiz hazretleri kalyondan taşra Bozcaada'sına çadırlara teşrîf buyurmuşlardır
14	Yevm-i pazar Bozcaada'da ikâmet
15	Yevm-i pazar ertesi Bozcaada'sında ikâmet
16	Yevm-i salı sâat on ikide Bozcaada'dan hareket ve ba'del-asır sâat dokuzda Limni Cezîresi'nde Monderoz limanına lenger-endâz ve inâyetlü veliyünniam efendimiz yeşil kancabaş ile Limni'ye teşrîf buyurmuşlardır akşam namâzından sonra kalyondan teşrîf buyurmuşlardır
17	Yevm-i çehârşenbe ikâmet
18	Yevm-i pençşenbe ikâmet
19	Yevm-i cum'a sâat dokuzda veliyünniam efendimiz Limni'den kancabaş ile Monderoz'a kalyon-u hümâyûna teşrîf ve aşım namâzında sonra Monderoz limanından donanma-yı hümâyûn hareket ve âzimrâh
20	Yevm-i cum'a ertesi sâat onda Molore pîşgâhında Patre Limanı'na lenger-endâz olunmuşdur
21	Yevm-i pazar Patre'de çadırlar kurulub veliyünniam efendimiz kalyondan sâat birde çadırlara teşrîf
22	Yevm-i pazar ertesi Patre'de ikâmet
23	Yevm-i salı Patre'de ikâmet ve Âsîtâne'den kapu kethüdası Çukadar Şehri Mehmed Ağa zikr-i mesbûk patrona virile ve firkateler başbuğu fermânları ve tahrîrât ile gelmişdir
24	Yevm-i çehârşenbe Patre'de ikâmet
25	Yevm-i pençşenbe Patre'de ikâmet
26	Yevm-i cum'a ikâmet ve çukadar-ı merkûm Şehri Mehmed Ağa Âsîtâne'ye avdet iylemişdir
27	Yevm-i cum'a ertesi Patre'de ikâmet ve ba'de'l-asır sâat on birde veliyünniam efendimiz kalyona teşrîf

28	Yevm-i pazar seheri Patre'den sâat dokuzda hareket olunub muhalif havâ ile Suğra taraflarında olta (.....)
29	Yevm-i pazar ertesi sâat on birde Yunda Adası pîşgâhına lenger- endâz olunmuşdur
30	Yevm-i salı mahall-i merkûmdan hareket ve sâat dokuzda Midillü pîşgâhına lenger-endâz olunmuşdur

Sene 1189 der mâh-ı Rebîyü'l-âhir

Aded-i eyyâm	
gurre 1	Yevm-i çehârşenbe veliyünniam efendimiz Midillü'de kalyon-ı hümâyûndan filuka ile Foryaz Limanı'nda Köse Kadı'nın konağına teşrîf buyurmuşlardır
2	Yevm-i pençşenbe Midillü'de ikâmet
3	Yevm-i cum'a Midillü'de ikâmet
4	Yevm-i cum'a ertesi ikâmet ve inâyetlü veliyünniam efendimiz divân idib ve tahrîrât ile reâyâ maddesiçün ve sâbık Miralay İshak Beğ'in ıtlakiçün bir nefer tatar Âsitâne'ye gönderilmişdir ve Midillü Nâzırı Ömer Ağa reâyânın şikâyetleri ile Midillü'de kal'a-bend olmuşdur
5	Yevm-i pazar Midillü'de ikâmet
6	Yevm-i pazar ertesi ikâmet ve Âsitâne-i aliyye'den tahrîrât çukadarı Uzun Ali Ağa hâkpây-ı veliyünniamiye gelmişdir
7	Yevm-i salı Midillü'de ikâmet inâyetlü veliyünniam efendimiz Ilca'ya teşrîf buyurmuşlardır
8	Yevm-i çehârşenbe Midillü'de ikâmet
9	Yevm-i pençşenbe Midillü'de ikâmet
10	Yevm-i cum'a Midillü'de ikâmet
11	Yevm-i cum'a ertesi Midillü'de ikâmet ve Rumeli kazaskerinin çukadârı Molla Ahmed Köse Kadı'nın damadının terekesi için gelüb bir kıt'a tahrîrât ile Âsitâne'ye gitmişdir
12	Yevm-i pazar Midillü'de ikâmet ibtidâ'yı Haziran
13	Yevm-i pazar ertesi Midillü'de ikâmet ve Kütahya mal (.....) ve sâbık Rodos mutasarrıfı Ahmed Beğ'in hesâbı fermânîçün Tatar Şehri Mehmed Ağa tahrîrât-ı veliyünniami ile Âsitâne'ye gönderilmişdir
14	Yevm-i salı Midillü'de ikâmet ve Limni Cezîresi'nde eşkiyaların fermânı ve donanma-yı hümâyûn kalyonlarının mühimmâtîçün kapudan-ı hümâyûn çavuşu Âsitâne'ye gönderilmişdir
15	Yevm-i çehâr Midillü'de ikâmet ve Limnili Mustafa Çavuş Rodos Cezîresi'nden tahrîrât ve hazîne getürmüşdür
16	Yevm-i pençşenbe Midillü'de ikâmet
17	Yevm-i cum'a Midillü'de ikâmet
18	Yevm-i cum'a ertesi Midillü'de ikâmet
19	Yevm-i pazar Midillü'de ikâmet ve Midillü Nâzırı Seyid Ömer Ağa'nın

	hususuçün Sadrazam İzzet Mehmet Paşa'nın ikinci çukadârı ba'de'l-asr Midillü'ye dahil olmuştur ve kethüda beğ ve cizyedâr ağa Ilıca'ya gitmişlerdir
20	Yevm-i pazar ertesi Midillü'de ikâmet ve ve merkûm Nâzır Ömer Ağa kal'adan ıtlâk olunub huzur-ı veliyünniamide hil'at ilbâs buyurulmuştur
21	Yevm-i salı Midillü'de ikâmet
22	Yevm-i çehârşenbe Midillü'de ikâmet
23	Yevm-i pençşenbe Midillü'de ikâmet ve kapucular kethüdası Abdurrahman Efendi vaktü'z-zuhur hediyye-i veliyü'l-niami ve tahrîrât ile Âsitâne'ye râhî olmuştur ve sadrazam hazretlerinin ikinci çukadârı mûmâileyh ahşam namâzından sonra Midillü'den Âsitâne-i aliyye'ye avdet iylemişlerdir, cevelân-ı şemsdir
24	Yevm-i cum'a sâat sekizde inâyetlü veliyünniam efendimiz Midillü'den filuka ile kalyona teşrîf buyurdular
25	Yevm-i cum'a ertesi sâat ikide donanma-yı hümâyûn Midillü pîşgâhından hareket ve bâd-bân-gûşâ-yı azîmet
26	Yevm-i pazar Foça Kal'ası pîşgâhında ba'de'l-asr lenger-endâz olunmuştur ve Cezâir vekîli Mehmed Hâce kalyona geldi ve silahdâr ağa buyuruldu-ı veliyünniami ile merkûm Ivaz nâm şakî frâr itmesun için etrâfını asker ile berren kuşatmasıçün Karaosmanoğlu Hacı Ahmed Ağa'ya gitmişdir
27	Yevm-i pazar ertesi Foça'da ikâmet ve kethüdanın hazînedâr ağa ile maan Foça Kal'asına teşrîf
28	Yevm-i salı ale's-seher Foça pîşgâhından donanma-yı hümâyûn hareket ve kablü'z-zuhur sâat üçde Sancak Burnu Kal'ası pîşgâhına lenger-endâz olunub veliyünniam efendimiz filuka ile Sancak Burnu Kal'asına tebdîl-i teşrîf buyurdular
29	Yevm-i çehârşenbe sâat ikide Sancak Burnu pîşgâhından donanma-yı hümâyûn hareket ve sâat dördte İzmir Limanı'na lenger-endâz olunmuştur

Sene 1189 der mâh-ı cemâziye'l-evvel

Aded-i eyyâm	
gurre 1	Yevm-i pençşenbe veliyünniam efendimiz yeşil kanca baş ile kalyon-u hümâyûndan medine-i İzmir'i teşrîf ve silahdar ağa Karaosmanoğlu tarafından tahrîrât ile gelmişdir
2	Yevm-i cum'a mühürdâr ağa Manisa'ya Karaosmanzade tarafına merkûm Ivaz şakînin izâlesi nizamiçün gönderilmişdir
3	Yevm-i cum'a ertesi merkûm Ivaz Mehmed şakînin üzerine gidecek askerin tertibi olunmuştur
4	Yevm-i pazar on kıta kalyon-u hümâyûndan yüzer nefer yoldaş cem'an

	bin nefer kalyoncu yoldaşı on aded bayrak küşâde ve iki aded tob ve cebehâne ile ba'de'l-asr merkûm İvaz Mehmed nâm şakînin üzerine râhî ve gice sâat beşde veliyünniam efendimiz iki yüz süvâri ile ılgariyle (?) teşrîf buyurmuşlardır
5	Yevm-i pazar ertesi sâat on birde Torbalu nâm karyede veliyünniam efendimiz (.....) için bir sâat mikdarı ikâmet ve sâat birde hareket ve dört sâatde Bayındır kasabasına duhul ve merkûm İvaz Mehmed şakî firâr itmıştır
6	Yevm-i Salı İlyaszade'ye ve Karaosmanoğlu'na müekkid buyuruldu ile ya İvaz'ın ve yahud başlarınınz deyü etrafa emr-i veliyünniami buyurdular gönderilmiştir
7	Yevm-i çehârşenbe kapu kethüdasının baş çûkadârı Mustafa Ağa ve tatar Şehri Mehmed Âsitâne'den tahrîrât ile İzmir'e geldiler ve Eğridere nâm mahalde muhârebe ile merkûm İvaz şakî hayyen ahz ü girift ve Bayındır kasabasında huzur-u veliyünniamide katl olunub ve alay baş çavuşu müjde ile İzmir'e geldi
8	Yevm-i pençşenbe merkûm İvaz'ın bölükbaşlarının ser-i maktû'ları ve ba'zıları mahsusen getürdüler
9	Yevm-i cum'a veliyünniam efendimiz ba'de'l-asr tebdilen Bayındır'dan Tire'ye teşrîf ve ale's-seher taraf-ı devlet-i aliyyeden Berreşam fermâniyle sadrazam hazretlerinin ikinci çûkadârı geldi
10	Yevm-i cum'a ertesi veliyünniam efendimiz alay ile İzmir'e teşrîf buyurdular sâat ikide
11	Yevm-i pazar ahşam namâzı vaktinde Enderûn çûkadârı Derviş Ağa maktûl-ı merkûm İvaz nâm şakînin ser-i maktû' ve on beş aded ser-i maktû' merkûm İvaz'ın bölükbaşlarından ve a'vânelerinden mecmû on altı ser-i maktû' ve tahrîrât-ı veliyünniami ile Âsitâne-i Aliyye'ye gitdi
12	Yevm-i pazar ertesi İzmir'de ikâmet
13	Yevm-i salı İzmir'de ikâmet ibtidâ'-i Temmuz
14	Yevm-i çehârşenbe İzmir'de ikâmet
15	Yevm-i pençşenbe ikâmet ve Âsitâne'den ba'de'l-asr Berreşam'da Zahirü'l-Ömer'in izalesi emri ile Dergâh-ı âlî Kapucubaşı Abdi Beğ İzmir'e duhul ve kalyonlar fora gabye iylemişlerdir
16	Yevm-i cum'a İzmir'de ikâmet
17	Yevm-i cum'a ertesi sâat dörtde veliyünniam efendimiz kancabaş ile kalyona teşrîf ve donanma-yı hümayûn İzmir'den hareket ve azîmet ve kapu kethüdasının baş çûkadârı ba'de'l-asr Âsitâne'ye avdet iyleyüb donanma-yı hümayûn dahi Kösten Adaları nâm mahalle ahşam vakti lenger-endâz
18	Yevm-i pazar mahall-i mezbûrdan hareket ve kapucular kethüdası Âsitâne'den geldi
19	Yevm-i pazar ertesi bâd-bân-güşâ-yı esnâ-yı râhda

20	Yevm-i salı ale's-sabah sâat birde donanma-yı hümâyûn Sakız pîşgâhında lenger-endâz oldu
21	Yevm-i çehârşenbe kethüda beğ ve hazinedar ağa kalyondan Sakız'a teşrîf ve bazı husus temşiyet için bizüm tatar ağası tahrîrât-ı veliyünniami ile Âsitâne'ye gitti
22	Yevm-i pençşenbe Sakız'da ikâmet ve Kapucubaşı Abdi Beğ Zahirü'l-Ömer'in izalesine Mir Hac Paşa ve Sayda muhafızı Mehmed Paşa ve Kıbrıs-ı şerif mutasarrıfı İbrahim Paşa ve Cezzar Ahmed Paşa ta'yîn olunmağla sâdir olan fermân-ı âlîlerini getürmek Lazoğlu İbiş Kapudanın süvar olduğu firkateyn kalyona döküb ve ba'de'z-zuhur Sakız pîşgâhından hareket ve Berraşam cânibine azîmet itmişlerdir
23	Yevm-i cum'a Sakız'da ikâmet
24	Yevm-i cum'a ertesi Sakız'da ikâmet ve kalyonlar fora gabye itmişdir
25	Yevm-i pazar Sakız'da ikâmet kethüda beğ ve hazinedâr ağa ba'de'z-zuhur kalyona teşrîf etdiler
26	Yevm-i pazar ertesi ale's-sabah sâat on buçukda donanma-yı hümâyûn Sakız pîşgâhında hareket ve azîm râh ve Girid paşasına me'mûr Kapucubaşı Geyveli Ali Kapudan'ın kalyonuna döküb ve Girid cânibine gitmişdir
27	Yevm-i salı esnâ'-yî râhda
28	Yevm-i çehârşenbe sâat beş buçukda donanma-yı hümâyûn İstanköy pîşgâhında lenger-endâz ve ba'del-asr kethüda beğ ve hazinedâr ağa kalyondan İstanköy Cezîresi'ne teşrîf
29	Yevm-i pençşenbe İstanköy'de ikâmet
30	Yevm-i cum'a İstanköy'de ikâmet ve Berraşam hususunun bazı nizâmı ve Sakız menfilerinin arz-ı mahzuru tahrîrât-ı veliyünniami ile tatar ağası Âsitâne'ye râhî olunmuşdur

Sene 1189 der mâh-ı Cemâziye'l-âhir

Aded-i eyyâm	
gurre 1	Yevm-i cum'a ertesi vaktü'l-fecr İstanköy'den hareket ve ahşam namâzına karîb Rodos Cezîresi pîşgâhına lenger-endâz olundu ve Derzi Hacı Osman Ağa Mısır'dan geldi
2	Yevm-i pazar donanma-yı hümâyûn Rodos'dan hareket sâat beş buçukta ve Derzi Hacı Osman ile ferâset-i şerîfe mektubları ve on aded yaldız altun südde-i Âsitâne'ye kapu kethüdasına irsâl olunmuşdur
3	Yevm-i pazar ertesi esnâ'-yî râhda
4	Yevm-i Salı (.....) açıklarında esnâ'-yî râhda
5	Yevm-i çehârşenbe esnâ'-yî râhda ve Kıbrıs Cezîresi havâlisinde Baf Burnu nâm mahalde bâd-bân-güşây üzere
6	Yevm-i pençşenbe sâat yedide Kıbrıs Cezîresi'nde Limason nâm mahalle lenger-endâz olunmuşdur

7	Yevm-i cum'a Limason'da ikâmet ve Akka ve Sayda'ya Zahirü'l-Ömer tarafına tahrîrât-ı veliyünniami çavuş ile irsâl olunmuşdur
8	Yevm-i cum'a ertesi Limason nâm mahalden hareket ve azîmet olunmuşdur sâat beşde hareket olmuşdur
9	Yevm-i pazar esnâ'-yî râhda ve ahşam nâmazı vaktinde Hayfa Burnu üzerlerinde orsa alabanda gelinmiştir
10	Yevm-i pazar ertesi ruz-u sâat üçde donanma-yı hümâyûn Hayfa Limanı'na lenger-endâz olunmuşdur
11	Yevm-i salı Hayfa'da ikâmet ve sefereci arkadaşı Hacı İbrahim tahrîrât-ı veliyünniami ile Şam valisi gitmiştir ve kethüdasının kalyonu Hayfa'ya lenger-endâz oldu
12	Yevm-i çehârşenbe Hayfa Kal'ası zabt olunub derununa asker ve kethüda beğ ve hazînedâr ağa kal'a derununa teşrif itdiler
13	Yevm-i pençşenbe ikinci Çukadar Hasan Ağa tahrîrât-ı veliyünniami ile Âsitâne'ye gitmiştir
14	Yevm-i cum'a Hayfa'da ikâmet ibtidâ'-i Ağustos
15	Yevm-i cum'a ertesi Hayfa'da ikâmet ve riyale-i hümâyûn kalyonu ba'de'l-asr gelüb Hayfa'ya lenger-endâz oldu
16	Yevm-i pazar Hayfa'da ikâmet ve Sayda muhafızı Mehmed Paşa tarafından çukadârı tahrîrât ile sâat ikide hâk-pâyı veliyünniamiye dahil oldu
17	Yevm-i pazar irtesi ikâmet ve ahşam namâzından sora enderûn mehter başısı tahrîrât-ı veliyünniami ile Âsitâne-i aliyye'ye azîm ve râhî olmuşdur
18	Yevm-i salı ikâmet ve Şam valisi tarafına giden Hacı İbrahim ales-seheri gelmiştir
19	Yevm-i çehârşenbe Hayfa'da ikâmet ve enderûn çukadârı derviş ağa aliyyü's-sehir Âsitâne'den geldi ve Kıbrıs Cezîresi'nden asker geldi ve Kapucubaşı Abdi Beğın şatrı geldi ve Yafa'dan dahi yirmi bayrak asker geldi ve Dimyat kalyonları gelüb Hayfa'ya lenger-endâz oldular
20	Yevm-i pençşenbe Hayfa'da ikâmet
21	Yevm-i cum'a Hayfa'da ikâmet
22	Yevm-i cum'a ertesi Hayfa'da ikâmet
23	Yevm-i pazar hazinedar ağa kalyona teşrif ve gece sâat altıda donanma-yı hümâyûn Hayfa'dan hareket ve azîm rah
24	Yevm-i pazar ertesi sâat üç buçukta Akka Kal'ası pişgâhında lenger-endâz olundu ve sâat yedide Akka Kal'asına cenke şürü' ve on buçukta cenkden fâriğ olunub üç buçuk sâat cenk ve yedi bin pâre tob endâhte olunmuşdur
25	Yevm-i salı sabah sâat on bir buçukta cenke şürü' ve sâat üçde cenkden fâriğ olunub dört buçuk sâat cenk oldu ve Âsitâne'den hatt-ı hümâyûn ile sadrazam çukadârı gelmiştir

26	Yevm-i çehâr ba'de'z-zuhur Akka Kal'ası feth olunub ve Zahirü'l-Ömer'in ser-i maktû' gelüb veliyünniam efendimiz etbâ'ıyla Akka Kal'asına teşrîf ve donanma-yı hümâyün ve kalyonları Akka'dan hareket ve Hayfa Limanı'na lenger-endâz oldular ve maktûl Zahirü'l-Ömer'in ser-i maktû' ile enderûn çûkadârı Dervîş Ağa Âsitâne'ye gitdi
27	Yevm-i pençşenbe kalyonlar Hayfa'da veliyünniam efendimiz Akka'da ikâmet
28	Yevm-i cum'a ikâmet ve Şam valisi çûkadârı Akka'ya zahireci geldi
29	Yevm-i cum'a ertesi ikâmet ve Şam Valisi Hazımzade Mehmed Paşa hazretleri Akka Kal'ası haricinde iki sâat mesâfeye çadırlar ordusuyla teşrîf iylediler

Sene 1189 der mâh-ı Receb-i şerif

Aded-i eyyâm	
gurre 1	Yevm-i pazar donanma-yı hümâyün Hayfa'da ikâmet ve inâyetlü veliyünniam efendimiz Akka'dan seheri (.....) süvâr ve Şam valisi ordusuna teşrîf ve sâat üçde avdet-i Akka'ya teşrîf buyurdular
2	Yevm-i pazar ertesi ikâmet-i Akka'da
3	Yevm-i Salı Akka'da ikâmet ve Mısır Kahire'den Şeyhülbeled İbrahim Beğ tarafından veliyünniam efendimize hediye ile adamı Ali Zevin geldi ve Seyfi Ağa tahrîrât ile Mısır Kahire'ye gitmişdir
4	Yevm-i çehârşenbe Akka'da ikâmet ve ba'de'l-asr maktûl Zahirü'l-Ömer'in hazînedârı İbrahim Sabbağ zımmi-i Şam valisi Mehmed Paşa hazretlerinin kapucular kethüdası hâk-pâyı veliyünniamiye götürdü
5	Yevm-i pençşenbe Akka'da ikâmet
6	Yevm-i cum'a Akka'da ikâmet ve Şam valisi Azimzâde Mehmed Paşa Akka'ya teşrîf efendimiz ile buluşdular
7	Yevm-i cum'a ertesi Akka'da ikâmet ve Sayda muhafızı Mehmed Paşa hazretleri sâat üçde Akka'ya teşrîf buyurdular
8	Yevm-i pazar Akka'da ikâmet ve inâyetlü veliyünniam efendimiz Sayda muhafızı Mehmed Paşa tarafına ale's-seher teşrîf buyurdular
9	Yevm-i pazar ertesi Akka'da ikâmet ve hazînedâr ağa ile Kapucu başı Abdi Beğ Lazoğlu İbrahim Kapudan kalyona döküb ve Sayda'ya azîmet itdiler ve Kudüs-ü şerif muhâfızı İbrahim Paşa Akka'ya geldi
10	Yevm-i salı Akka'da ikâmet
11	Yevm-i çehârşenbe Akka'da ikâmet
12	Yevm-i pençşenbe Akka'da ikâmet ve Şam valisi müşârinileyh def'a Akka'ya teşrîf ve efendimiz ile görüşdüler ve Kudüs-ü şerif muhâfızı mûmâileyh İbrahim Paşa mahalline gitmişdir
13	Yevm-i cum'a Akka'da ikâmet
14	Yevm-i cum'a ertesi Akka'da ikâmet
15	Yevm-i pazar ikâmet ve gece Şam valisi müşârinileyh ordusuyla Akka

	hâricinden hareket ve azîmet iyleyüb ve sadrazam çûkadârı mûmâileyh itmam hizmitiyle Âsitâne-i aliyye'ye avdet iylemişdir
16	Yevm-i pazar ertesi Akka'da ikâmet
17	Yevm-i salı Akka'da ikâmet ibtidâ'-i Eylûl
18	Yevm-i çehârşenbe Akka'da ikâmet
19	Yevm-i pençşenbe Akka'da ikâmet
20	Yevm-i cum'a Akka'da ikâmet
21	Yevm-i cum'a ertesi Akka'da ikâmet
22	Yevm-i pazar Akka'da ikâmet
23	Yevm-i pazar ertesi Akka'da ikâmet
24	Yevm-i salı Akka'da ikâmet ve ba'de'z-zuhur Mîr-i mîran Cezzar Ahmed Paşa Akka'ya dahil olub ba'de'l-asr sâat on buçukda inâyetlü veliyünniam efendimiz Akka'dan filuka ile Hayfa'da kalyon-u hümayûna teşrîf buyurdular
25	Yevm-i çehârşenbe Hayfa'da veliyünniam efendimiz câmi'-i şerîf keşfine teşrîf buyurmuşlardır
26	Yevm-i pençşenbe sabah namâzı vakti donanma-yı hümayûn Hayfa'dan hareket ve bād-bân-gûşâ-yı azîmet
27	Yevm-i cum'a esnâ'-yı râhda
28	Yevm-i cum'a ertesi esnâ'-yı râhda
29	Yevm-i pazar leyl-i sâat beşde Kıbrıs Cezîresi'nde Tuzla Limanı'na lenger-endâz olundu ve hazînedâr ağa kalyona geldi
30	Yevm-i pazar ertesi Tuzla'da ikâmet

Sene 1189 der mâh-ı Şa'bân-ı şerîf

Aded-i eyyâm	
gurre 1	Yevm-i salı Tuzla'da ikâmet
2	Yevm-i çehârşenbe Tuzla'da ikâmet ve tahrîrât-ı veliyünniami ile tatar ağası Âsitâne-i aliyye'ye râhî olmuşdur
3	Yevm-i pençşenbe Tuzla'da ikâmet ve inâyetlü veliyünniam efendimize taraf-ı hümayûndan silâh-şôr hazret-i Şehr-yârî Murtaza Beğ kılınc kaftan ile ba'de'l-asr sâat on birde Tuzla'ya dahil oldu
4	Yevm-i cum'a Tuzla'da ikâmet ve silâh-şôr-u mûmâileyh Murtaza Beğ hâk-pâyı veliyünniamiye yüz sürüb ve sâat üçde divân olunub ve ihsân-ı hümayûn buyurulan kılınc ve kaftan elbas veliyünniami buyurulmuşdur ve gicesi sâat altıda Tuzla'dan hareket ve bād-bân-gûşâ-yı azîmet olunmuşdur
5	Yevm-i cum'a ertesi esnâ'-yı râhda Kıbrıs sahilinde tatlı su açığında
6	Yevm-i pazar esnâ'-yı râhda
7	Yevm-i pazar ertesi esnâ'-yı râhda
8	Yevm-i salı esnâ'-yı râhda
9	Yevm-i çehârşenbe esnâ'-yı râhda

10	Yevm-i pençşenbe esnâ'-yî râhda
11	Yevm-i cum'a esnâ'-yî râhda
12	Yevm-i cum'a ertesi vaktü'z-zuhur Finike nâm limana lenger-endâz olunmuşdur
13	Yevm-i pazar Finike'de ikâmet
14	Yevm-i pazar ertesi gice sâat birde Finike Limanından hareket ve bâd-bân-güşâ-yî azîmet olunmuşdur
15	Yevm-i salı esnâ'-yî râhda leylem veliyünniam efendimizin kalyonu su gösterib bocalayub Gökova Limanına lenger-endâz olmuşdur ale's-seher
16	Yevm-i çehârşenbe Gökova'da kalyon-u merkûm termim olunub
17	Yevm-i pençşenbe gice sâat ikide Gökova Limanından hareket ve azîmet olunmuşdur ibtidâ'yî Teşrîf-i Evvel
18	Yevm-i cum'a esnâ'-yî râhda
19	Yevm-i cum'a ertesi esnâ'-yî râhda
20	Yevm-i pazar sâat üçde Rodos pîşgâhına lenger-endâz olunub veliyünniam efendimiz filika ile ba'de'z-zuhur Rodos'a teşrîf buyurdular
21	Yevm-i pazar ertesi ikâmet ve tahfîrât veliyünniami ile tatar Şehri Mehmed Âsitâne'ye râhî olmuşdur
22	Yevm-i salı Rodos'da ikâmet ve maktûl İvaz'ın defterleri matlubuyla akşama karib bir kıt'a emr-i âlî ile bir tatar ağası geldi
23	Yevm-i çehârşenbe ikâmet
24	Yevm-i pençşenbe inâyetlü veliyünniam efendimiz ba'de'z-zuhur Rodos'dan kalyona teşrîf ve ba'de'l-asr donanma-yî hümâyûn Rodos pîşgâhından hareket ve azîmet iyledi
25	Yevm-i cum'a esna-yî râhda
26	Yevm-i cum'a ertesi ba'de'l-asr ahşama karib İstanköy pîşgâhına lenger-endâz olunmuşdur
27	Yevm-i pazar kuşluk vakti İstanköy'den hareket ve kabl-ez-zuhur Çatallar nâm mahalle lenger-endâz oldular
28	Yevm-i pazar ertesi Çatallar'da ikâmet
29	Yevm-i salı Çatallar'da ikâmet ve mûmâileyh Silâh-şôr Murtaza Beğ Âsitâne'ye avdet itdi ve Akka'dan Hâcegân Efendi gelüb kapudane-i hümâyûn kalyonda misâfireten ikâmet iyledi

Sene 1189 der mâh-ı Ramazân-ı şerîf

Aded-i eyyâm	
gurre 1	Yevm-i çehârşenbe Çatallar'da ikâmet
2	Yevm-i pençşenbe Çatallar'da ikâmet ve ikinci Çûkadâr Hasan Ağa Âsitâne'den geldi
3	Yevm-i cum'a Çatallar'da ikâmet
4	Yevm-i cum'a ertesi Çatallar'da ikâmet
5	Yevm-i pazar Çatallar'da ikâmet ve davetçi ağa tarafından bostancı geldi

	ve Sakız'dan hekîm-i zımmi geldi ve Kapıcıbaşı Abdi Beğ'in Akka'ya me'mûr olmasına bir kıt'a emr-i âlî ve sadrazam çûkadârı gelmiştir
6	Yevm-i pazar ertesi Çatallar'da ikâmet ve gicesi sâat dokuzda Kapucubaşı Abdi Beğ müstemîn seffinesiyle Akka'ya gitmiştir
7	Yevm-i salı ale's-seher Çatallar'dan hareket ve bâd-bân-gûşâ-yı azîmet ve ba'de'l-asr sâat on birde Sisam Boğazı'na lenger-endâz olunmuştur
8	Yevm-i çehârşenbe Sisam Boğazı'nda ikâmet ve İlyaszâde hâk-pâyı veliyünniami gelüb Sakız'a değin maan gitmiştir
9	Yevm-i pençşenbe Sisam Boğazı'ndan hareket ve bâd-bân-gûşâ-yı azîmet ve sâat beşde Başlâla-yı Hazret Şehr-yârî Mehmed Ağa da'vet emriyle hâk-pâyı veliyünniamiye kalyonda yüz sürmüştür
10	Yevm-i cum'a esnâ'-yî râhda
11	Yevm-i cum'a ertesi esnâ'-yî râh ve gice sâat dördte kasaba-i Çeşme pîşgâhına lenger-endâz
12	Yevm-i pazar ikâmet ve nehâren sâat üçde da'vet fermânı kırâat olunub da'vetçi ağa-yı mûmâileyh hazretleri Âsitâne-i aliyye'ye avdet itdirilmiştir
13	Yevm-i pazar ertesi Çeşme karşusunda ikâmet rûz-ı Kasım
14	Yevm-i salı Çeşme karşısında ikâmet
15	Yevm-i çehârşenbe ale's-seher Çeşme pîşgâhından hareket ve bâd-bân-gûşâ-yı azîmet olunub gicesi sâat birde Yunda Adası'na lenger-endâz olundu
16	Yevm-i pençşenbe Yunda Adası'nda ikâmet
17	Yevm-i cum'a ale's-seher Yunda Adası'ndan hareket olunub akşam namâzı Boğaz Hisarları'nda Nağra Burnu'na lenger-endâz olundu
18	Yevm-i cum'a ertesi Nağra Burnu'nda ikâmet
19	Yevm-i pazar Nağra Burnu'nda ikâmet ve kapu kethüdası Çûkadârı Hacı Hasan İzzet Mehmed Paşa'nın Mısır Kahire'si nasbîçün fermânı ile geldi ve İskenderiyeli Hasan Kapudan'ın süvar olduğu kalyon-u hümâyûn ta'yîn ve İstanköylü Mehmed Çavuş mübâşir ta'yîn olundu ve Ahmed Beğ'den akçe tahsiline ba buyuruldu ve fermân-ı âlî ile İzmirli İsmail Çavuş mübâşir ta'yîn olundu ibtidâ'-i Teşrîn-i sâni
20	Yevm-i pazar ertesi ruz-u sâat beşde Nağra Burnu'ndan hareket ve gice Labeski'de Çayağzı nâm mahalde lenger-endâz olundu
21	Yevm-i salı ale's-seher Lapseki Çayağzı nâm mahalden hareket ve akşam Gazikemer önünde esnâ'-yî râh
22	Yevm-i çehârşenbe ruz-u sâat yedide Kurşunlu Mahzen pîşgâhına lenger-endâz olundu
23	Yevm-i pençşenbe Kurşunlu Mahzen pîşgâhında ikâmet
24	Yevm-i cum'a ikâmet ve maktul Zahir Ömer'in mâlini başbakıkulu ağa gelüb ahz ve taraf-ı hümâyûna götürmüştür
25	Yevm-i cum'a ertesi ruz-u sâat beşde alay-ı hümâyûn olub veliyünniam

	efendimizin baştarde-i hümâyûn ile divânhâne-i âmireye teşrîf buyurdular tob endâhte olunmayub selamlanmadan izn-i hümâyûn olundu
26	Yevm-i pazar divânhânedeki ikâmet
27	Yevm-i pazar ertesi ikâmet
28	Yevm-i salı ikâmet
29	Yevm-i çehârşenbe ikâmet
30	Yevm-i pençşenbe ikâmet ve 1yd-i şerîf-i fiturdır

Sene 1189 der mâh-ı Şevvâli'l-mükerrrem

Aded-i eyyâm	
29	Divânhâne-i âmirede ikâmet

Sene 1189 der mâh-ı Zi'l-ka'de

Aded-i eyyâm	
30	Divânhâne-i âmirede ikâmet

Sene 1189 der mâh-ı Zi'l-hicce-i şerife

Aded-i eyyâm	
29	Divânhâne-i âmirede ikâmet

Sene 1190 der mâh-ı Muharremü'l-haram

Aded-i eyyâm	
30	Divânhâne-i âmirede ikâmet

Sene 1190 der mâh-ı Saferü'l-hayr

Aded li-sene m.	
29	Divânhâne-i âmirede ikâmet

Sene 1190 der mâh-ı Rebiyü'l-evvel

Aded-i eyyâm	
1	Yevm-i Cum'a ertesi donanma-yı hümâyûn tersane-i âmireden alarga ve flandra küşâde olunmuşdur
2	Yevm-i pazar ikâmet
3	Yevm-i pazar ertesi ikâmet
4	Yevm-i salı ikâmet
5	Yevm-i çehârşenbe ikâmet
6	Yevm-i pençşenbe veliyünniam efendimiz divânhâne-i âmireden baştarde-i hümâyûna rikâb ve Yalıköşkünde donanma-yı hümâyûn alayı gösterüb ba'dehû Kabataş'da Emin Paşa Yalısı'na teşrîf
7	Yevm-i cum'a Emin Paşa Yalısı'nda ikâmet
8	Yevm-i cum'a ertesi ikâmet

9	Yevm-i pazar ikâmet
10	Yevm-i pazar ertesi ikâmet
11	Yevm-i salı ikâmet
12	Yevm-i çehârşamba sâat dördte Beşiktaş'dan hareket ve Kumkapı pîşgâhına lenger-endâz olundu
13	Yevm-i pençşenbe gece sâat bir buçukta Kumkapı'dan hareket ve azîm râh olundu
14	Yevm-i cum'a esnâ'-yî râhda
15	Yevm-i cum'a ertesi esnâ'-yî râhda rûz-ı Hızırdır
16	Yevm-i pazar esnâ'-yî râhda
17	Yevm-i pazar ertesi Şehirköy pîşgâhlarında esnâ'-yî râh ve inâyetlü veliyünniam efendimiz filuka ile Gelibolu'ya teşrîf buyurdular
18	Yevm-i salı donanma-yı hümâyûn Gelibolu pîşgâhına lenger-endâz hazînedâr ağanın çûkadârı Halil Ağa ba'de'l-mağrib hediye-i veliyünniami ile Âsitâne-i saâdete gitti
19	Yevm-i çehârşenbe Gelibolu'da ikâmet
20	Yevm-i pençşenbe Gelibolu'da ikâmet
21	Yevm-i cum'a Gelibolu'da ikâmet
22	Yevm-i cum'a ertesi ba'de'l-zuhur veliyünniam efendimiz dîvân idüb kadı efendi ve â'yânlar hil'at elbas buyurdular
23	Yevm-i pazar ale's-seher sabah namâzından sonra veliyünniam efendimiz kalyona teşrîf ve Gelibolu'dan hareket olunub sâat birde Sultaniye'de Nağra Burnu'na lenger-endâz olunmuşdur, ibtidâ'-i Mayıs
24	Yevm-i pazar ertesi Sultaniye'de ikâmet
25	Yevm-i salı Sultaniye'de ikâmet
26	Yevm-i çehârşenbe Sultaniye'de ikâmet
27	Yevm-i pençşenbe Sultaniye'de ikâmet
28	Yevm-i cum'a Sultaniye'de ikâmet inâyetlü veliyünniam efendimiz Kabataşlı tekkesine teşrîf buyurdular
29	Yevm-i cum'a ertesi Sultaniye'de ikâmet
30	Yevm-i pazar Sultaniye ba'de'l-asr veliyünniam efendimiz dîvân idüb kadı ve â'yân-ı vilâyete hil'at ilbâs olunub veliyünniam efendimiz ba'de'l-ısha yeşil kancabaş ile Yerkeski (?) çiftliğine teşrîf buyurdular

Sene 1190 der mâh-ı Rebiyü'l-âhîr

Aded-i eyyâm	
1	Yevm-i pazar ertesi ale's-seher sâat on ikide kethüda beğ ve hazînedâr ağa kara kancabaş ile Yerkeski çiftliğine teşrîf
2	Yevm-i salı çiftlikde ikâmet ve Akka me'mûriyyetine hitâben ba hatt-ı hümâyûn bir nefer sadr-ı âlî çûkadârı hâk-pâyı veliyünniam yüz sürdü ve Cezaîr tarafından dahi bir nefer çûkadâr sadr-ı azama geldi

3	Yevm-i çehârşenbe çiftlikde ikâmet
4	Yevm-i pençşenbe ba'de'z-zuhur inâyetlü veliyünniam efendimiz çiftlikden hareket ve filuka ile ba'de'l-ıŝa Bozcaada'sına teşrif
5	Yevm-i cum'a Bozcaada'da ikâmet
6	Yevm-i cum'a ertesi Bozcaada'da ikâmet
7	Yevm-i pazar akşam namâzından sonra veliyünniam efendimiz filuka ile kalyona teşrif ve ba'de'l-ıŝa donanma-yı hümâyûn Bozcaada'sından hareket ve bâd-bân-gûşâ-yı azîmet iylemişdir
8	Yevm-i pazar ertesi ba'de'z-zuhur donanma-yı hümâyûn Patre Limanı nâm mahalle lenger-endâz olunmuşdur
9	Yevm-i salı Patre'de ikâmet ve Akka me'mûriyyeti isti'câlini hâvi emr-i âlî ile bir nefer tatar geldi ve hazînedâr ağanın çukadârı Halil Ağa Âsitâne'den tahrîrât ile gelmişdir
10	Yevm-i çehârşenbe Patre'da ikâmet
11	Yevm-i pençşenbe Patre'de ikâmet
12	Yevm-i cum'a Patre'de ikâmet
13	Yevm-i cum'a ertesi ba'de'z-zuhur inâyetlü veliyünniam efendimiz Patre'den berren Midillü'ye azîmet ve hin sâat donanma-yı hümâyûn hareket ve bâd-bân-gûşâ-yı azîmet ve gice sâat yedide donanma-yı hümâyûn Midilli'ye dahl ve lenger-endâz oldular ve ale's-seher veliyünniam efendimiz yeşil kancabaş ile kalyona teşrif
14	Yevm-i pazar ikâmet ve inâyetlü veliyünniam efendimiz Midillü gümrüğüne nâzır ağanın konağına teşrif
15	Yevm-i pazar ertesi Midillü'de ikâmet
16	Yevm-i salı Midillü'de ikâmet
17	Yevm-i çehârşenbe gecesi sâat ikide ba'de'l-ıŝa donanma-yı hümâyûn hareket ve azîm râh olundu
18	Yevm-i pençşenbe esnâ'-yı râh ve cum'a gecesi Foça Limanı'na lenger-endâz olundu
19	Yevm-i cum'a Foça'da ikâmet ve tercüman beğ Kızılhisarlı Mehmed Kapudanın firkatesiyle İzmir'e gitti
20	Yevm-i cum'a ertesi Foça'da ikâmet ve ba'de'l-asr İzmir'den Cezair vekîli Hacı Mehmed Hacı hâk-pâyı veliyünniam gelüb yüz sürmüŝdür
21	Yevm-i pazar Foça'da ikâmet
22	Yevm-i pazar ertesi Foça pîşgâhından donanma-yı hümâyûn hareket bâd-bân-gûşâ-yı azîmet ve inâyetlü veliyünniam efendimiz kara kancabaş ile Çeşme kasabasına teşrif buyurdular
23	Yevm-i salı sabah namâzi vaktinde donanma-yı hümâyûn cezîre-i Sakız pîşgâhına lenger-endâz ve inâyetlü veliyünniam efendimiz kara kanca baş ile kalyona teşrif ve ba'de'z-zuhur Sakız'da konağına teşrif buyurdular
24	Yevm-i çehârşenbe Sakız'da ikâmet ibtidâ'-i Haziran
25	Yevm-i pençşenbe Sakız'da ikâmet

26	Yevm-i cum'a Sakız'da ikâmet
27	Yevm-i cum'a ertesi Sakız'da ikâmet
28	Yevm-i pazar inâyetlü veliyünniam efendimiz Sakız'dan filuka ile kalyona teşrif ve ikâmet
29	Yevm-i pazar ertesi ale's-seher donanma-yı hümâyûn Sakız pîşgâhından hareket ve tercümân beğe adalar ağalığı hil'atı ilbâs buyuruldu

Sene 1190 der mâh-ı Cemâziye'l-ülâ

Aded-i eyyâm	
1	Yevm-i salı esnâ'-yı râhda akşam namâzı Bulamac(?) Adası mahallerinde
2	Yevm-i çehârşenbe sâat birde İstanköy Cezîresi pîşgâhından mürûr ve azîm râh
3	Yevm-i pençşenbe ruz sâat dörtde Rodos Cezîresi'ne lenger-endâz olundu
4	Yevm-i cum'a Rodos'ta ikâmet
5	Yevm-i cum'a ertesi Rodos'ta ikâmet
6	Yevm-i pazar Rodos'tan tahrîrât-ı veliyünniam ile tatar şehri Âsitâne-i saâdete azîmet ve akşam namâzına karîb inâyetlü veliyünniam efendimiz filuka ile kalyona teşrif buyurdular, cevelân-ı şemsdir
7	Yevm-i pazar ertesi ale's-seher donanma-yı hümâyûn Rodos'tan hareket ve Akka cânibine azîmet
8	Yevm-i salı esnâ'-yı râh
9	Yevm-i çehârşenbe esnâ'-yı râh
10	Yevm-i pençşenbe esnâ'-yı râh
11	Yevm-i cum'a nehâren sâat ikide Kıbrıs Cezîresi'nde Limason pîşgâhına lenger-endâz olundu
12	Yevm-i cum'a ertesi Limason'da ikâmet
13	Yevm-i pazar ba'de'l-asr sâat dokuzda Limason'dan donanma-yı hümâyûn hareket ve azîm râh
14	Yevm-i pazar ertesi azîm râh
15	Yevm-i salı esnâ'-yı râhda
16	Yevm-i çehârşenbe ba'de'l-asr akşama karîb inâyetlü veliyünniam efendimiz filuka ile Akka'ya teşrif ve kalyonlar deniz oltasına gitmişdir
17	Yevm-i pençşenbe muhâlif şedîd rüzgâr ile kalyonlar Sayda sahillerinde orsa alabanda
18	Yevm-i cum'a ale's-seher kalyon-u veliyünniami ve kethüda beğ kalyonu Beyrut pîşgâhına lenger-endâz ve hazinedar ağa berren Akka'ya gitmişdir
19	Yevm-i cum'a ertesi Beyrut'tan veliyünniam efendimizin kalyonu gece sâat üçde hareket ve azîm râh

20	Yevm-i pazar esnâ'-yî râhda
21	Yevm-i pazar ertesi akşama karib Kıbrıs sahilleri göründü
22	Yevm-i salı esnâ'-yî râh ve Kıbrıs sahilinde olta üzerinde
23	Yevm-i çehârşenbe esnâ'-yî râh
24	Yevm-i pençşenbe esnâ'-yî râhda
25	Yevm-i cum'a ale's-seheri sâat on ikide Hayfa pîşgâhına lenger-endâz olunub Giridi Ali Kapudan azl olunub yerine Bıçakçioğlu Mehmed Kapudan nasb olundu ibtidâ'-i Temmuz
26	Yevm-i cum'a ertesi inâyetlü veliyünniam efendimiz filuka ile Akka'ya teşrif ve asker kesret ordu ile Ali Zahir nâm şakînin üzerine Dirhane Kal'asına teşrif ve maan hazinedar ağa gitdiler
27	Yevm-i pazar vakt-i ba'de'l-asr Dirhane Kal'ası muhâsara olundu
28	Yevm-i pazar ertesi ba'de'z-zuhur kalyoncu askeri ile Dirhane Kal'asına yürüyüş olunub iki aded burçları feth olunub elli nefer kalyoncu mecruh ve beş neferi şehid olmuşdur
29	Yevm-i salı kethüda beğın kalyonu ale's-seher Hayfa Limanı'na dahil ve orduyu veliyül-niamiye Zahir Ali'nin tarafından rây için müftüsü gelmişdir
30	Yevm-i çehârşenbe Ali Zahir'in oğlu Hasan ve müftünün oğlu rehın tarikiyle hâk-pâyı hazret veliyül-niami geldi ve makbûl olmayub geriye gitdiler

Sene 1190 mâh-ı Cemâziye'l-âhir

Aded-i eyyâm	
1	Yevm-i pençşenbe ale's-seher kethüda beğ Akka'ya teşrif ve ordu-yu veliyünniamide tob ve tüfenk endâhte ve muhârebeye azım
2	Yevm-i cum'a muhârebeyi azım-i Dırhana
3	Yevm-i cum'a ertesi muhârebe ve hazînedâr ağa bazı umur ile Hayfa'ya teşrif iyledi
4	Yevm-i pazar ale's-seher hazînedâr ağa ordu-yu veliyünniamiye avdet ve muhârebeye azım
5	Yevm-i pazar ertesi ba'del-asr Dırhana Kal'asından bir nefer firâr idüb hâk-pâyı veliyünniamiye geldi
6	Yevm-i salı vire ile Dırhane Kal'ası feth olundu
7	Yevm-i çehârşenbe Dırhane Kal'asında ikâmet ve Safet Kal'asının mistâhları dahi müftü ve â'yânları ile hâk-pâyı veliyünniamiye geldiler ve Ali Zahir'in firâr haberini getürdüler
8	Yevm-i pençşenbe ale's-seher veliyünniam efendimiz ve Cezzar Ahmed Paşa maan Safet Kal'asına teşrif ve Tatar Hacı Ali Ağa tahrîrât-ı veliyünniami ile Âsitâne'ye râhî olunmuşdur
9	Yevm-i cum'a veliyünniam efendimiz Safet Kal'asından hareket ve Dırhane Kal'asına teşrif

10	Yevm-i cum'a ertesi Şeyh Osman karındaşları Şeyh Ahmed ve Şeyh Said Ebu İzze habs olundular
11	Yevm-i pazar Hazinedâr Ağa Hayfa'ya teşrîf ve çûkadâr-ı enderûn Hacı Hasan ve Alam İbrahim bakıyye-i Ebu İzze'nin mâli tahşiline girdiler
12	Yevm-i pazar ertesi Hayfa'da ikâmet ve gece sâat beşde veliyünniam efendimiz Hayfa'ya teşrîf
13	Yevm-i salı Hayfa'da ikâmet veliyünniam
14	Yevm-i çehârşenbe veliyünniam efendimiz Hayfa'dan hazinedâr ağa ile vakt-i zuhur filuka ile Akka'ya azîmet ve ba'de'l-asr berren yine Hayfa'ya teşrîf buyurdular
15	Yevm-i pençşenbe ikâmet ve selâm ağası esîrler ve bârgîr ve sâir hayvânât ile Gazze'ye gitmişdir
16	Yevm-i cum'a ale's-seher hazinedâr ağa Musa Kapudanın kalyonu ile Hayfa'dan hareket ve Sayda'ya azîm ve ba'de salât-ı cum'a veliyünniam efendimiz ser asker beğ firkatesiyle Sayda'ya azîmet buyurdular
17	Yevm-i cum'a ertesi ale's-seher veliyünniam efendimiz firkate ile Sayda'ya teşrîf buyurdular
18	Yevm-i pazar Cezzar Ahmed Paşa firkate ile Sayda'ya teşrîf
19	Yevm-i pazar ertesi ikâmet ve Mağribî askeri Sovak (?) subaşında orduya geldiler
20	Yevm-i salı vakte'l-mağrib kethüda-yı veliyünniam Sayda'ya geldi ve tahrîrât ile baş çukadar Âsitâne'ye gitti
21	Yevm-i çehârşenbe Sayda'da ikâmet süvârigân askeri Sovak subaşına orduya geldi
22	Yevm-i pençşenbe Sayda'da ikâmet
23	Yevm-i cum'a Sayda'da ikâmet
24	Yevm-i cum'a ertesi ikâmet
25	Yevm-i pazar ikâmet
26	Yevm-i pazar ertesi Sayda'da ikâmet ibtidâ'-i Ağustos
27	Yevm-i salı ikâmet ve tahrîrât ile şehri tatar Âsitâneye gitti
28	Yevm-i çehârşenbe ikâmet
29	Yevm-i pençşenbe Sayda'da ikâmet

Sene 1190 der mâh-ı Receb-i şerif

Aded-i eyyâm	
1	Yevm-i cum'a Sayda'da ikâmet
2	Yevm-i cum'a ertesi Sayda'da ikâmet
3	Yevm-i pazar Sayda'da ikâmet
4	Yevm-i pazar ertesi Sayda'da ikâmet
5	Yevm-i salı Sayda'dan Musa Kapudanın süvar olduğu karavele kalyon ve firkateler ser askeri Anabolulu Mustafa Kapudan ve maan iki kıt'a firkate Manyâ cânibine korsan eşkiyâ'sı için ta'yîn ve azîmet itdiler

6	Yevm-i çehârşenbe Sayda'da ikâmet
7	Yevm-i pençşenbe Sayda'da ikâmet
8	Yevm-i cum'a Sayda'da ikâmet
9	Yevm-i cum'a ertesi ikâmet
10	Yevm-i pazar Sayda'da ikâmet
11	Yevm-i pazar ertesi Sayda'da ikâmet
12	Yevm-i salı Sayda'da ikâmet
13	Yevm-i çehârşenbe Ebu Ali Murak'a hil'at samur kürk ilbâs ve Gazze mütesellimi olub ba'de'l-mağrib Cezzar Ahmed Paşa'nın firkatesiyle Gazze'ye gitmiştir
14	Yevm-i pençşenbe Sayda'da ikâmet
15	Yevm-i cum'a Sayda'da ikâmet
16	Yevm-i cum'a ertesi Sayda'da ikâmet ve Cezzar Ahmed Paşa'nın kebîr topu şahtur ile Beyrut'a irsâl-i veliyünniami buyurulmuşdur
17	Yevm-i pazar ikâmet
18	Yevm-i pazar ertesi ba'de'l-asr Sayda'dan hareket ve inâyetlü veliyünniam efendimiz ba'de'l-mağrib filuka ile Beyrut'a teşrif ve hazînedâr ağa dahi Kara Kapudanın kalyonuyla Beyrut'a azîmet
19	Yevm-i salı ale's-seher inâyetlü veliyünniam efendimiz filuka ile Beyrut'a dahil oldu
20	Yevm-i çehârşenbe Karagöz Mehmed Kapudanın kalyonu ba'de'l-asr Beyrut'a lenger-endâz oldu
21	Yevm-i pençşenbe Beyrut'ta ikâmet ve Ebu İzze ve Zahir Ömer'in oğlu Said ve Borh kethüdası üç nefer ba'de'l-mağrib katl olundu ve ser-i maktû'ları Âsîâne'ye
22	Yevm-i cum'a ikâmet ve maktûl-u merkûmân Ebu İzze ve Said ve Borh kethüdasının ser-i maktû'ları iki kıt'a firkate ve Tatar Elhac mübaşiretiyle Âsîâne'ye irsâl olundu
23	Yevm-i cum'a ertesi Beyrut'ta ikâmet ve velâdet-i hümâyûn müjdesiyle bir nefer tatar geldi
24	Yevm-i pazar Beyrut Limanı'ndan hareket olundukda Cezzar Ahmed Paşa'nın kethüdası asâkir-i kesret ile gelüb Beyrut'u basub ve inâyetlü veliyünniam efendimiz filuka ile def'ine Beyrut'a gelüb ve donanma-yı hümâyûn kalyonları tekrâr avdet ve Beyrut Limanı'na lenger-endâz oldular
25	Yevm-i pazar ertesi Beyrut'ta ikâmet ve Âsîâne'den velâdet-i hümâyûn fermânıyla bir nefer tatar geldi ve Cezzar Ahmed Paşa Sayda'dan filuka ile Beyrut'ta kalyona teşrif ve inâyetlü veliyünniam efendimiz ile buluşdular
26	Yevm-i salı Beyrut'ta ikâmet
27	Yevm-i çehârşenbe ba'de'z-zuhur donanma-yı hümâyûn Beyrut'tan hareket olundukda kapudane kalyonu veliyünniam efendimizin

	kalyonuna çatub tekrar lenger-endâz olundu
28	Yevm-i pençşenbe ale's-seher Beyrut Limanı'ndan hareket ve azîm râh olundu ibtidâ'-i Eylûl
29	Yevm-i cum'a esnâ'-yî râhda
30	Yevm-i cum'a ertesi ba'de'z-zuhur Kıbrıs Cezîresi'nde Tuzla Limanı'na lenger-endâz olundu

Sene 1190 der mâh-ı Şa'bânü'l-muazzam

Aded-i eyyâm	
1	Yevm-i pazar Tuzla'da ikâmet veliyünniam efendimiz filuka ile Tuzla'ya teşrîf
2	Yevm-i pazar ertesi Tuzla'da ikâmet
3	Yevm-i salı veliyünniam efendimiz ba'de'l-asr filuka ile kalyona teşrîf ve ba'de'l-ıŝa donanma-yı hümâyûn Tuzla'dan hareket ve azîm râh
4	Yevm-i çehârşenbe esnâ'-yî râhda ve gice muhalif havâ ile yatsu vakti Limason'a lenger-endâz olundu
5	Yevm-i pençşenbe ale's-seher Limason'dan hareket ve azîm râh
6	Yevm-i cum'a esnâ'-yî râhda Akyarlar karşusunda
7	Yevm-i cum'a ertesi esnâ'-yî râhda
8	Yevm-i pazar Kıbrıs açıklarında esnâ'-yî râhda
9	Yevm-i pazar ertesi Baf Burnu açıklarında esnâ'-yî râhda
10	Yevm-i salı Baf Burnu'nu dolaşarak ve esnâ'-yî râhda
11	Yevm-i çehârşenbe enginde ve gicesi şedid rüzgâr olmuştur
12	Yevm-i pençşenbe esnâ'-yî râhda ve şedid fırtına ile Meis Dağları göründü
13	Yevm-i cum'a Meis ve Yediburunlar sâhillerinde olta ile esnâ'-yî râh ve kalyon kayığı Deli Mustafa Reis Rodos'a irsâl olundu
14	Yevm-i cum'a ertesi esnâ'-yî râhda Rodos Boğazı'nda olta üzerinde
15	Yevm-i pazar ale's-seher Rodos'a lenger-endâz olunub inâyetlü veliyünniam efendimiz ba'de'z-zuhur karakancabaş ile Marmaris'e azîmet ve baş çûkadâr Âsitâne'den Rodos'a geldi
16	Yevm-i pazar ertesi ale's-seher veliyünniam efendimizin kalyonu Rodos'tan hareket ve İstanköy'e azîm ve ba'de'l-ıŝa veliyünniam efendimiz karakancabaş ile Marmaris'den Rodos'a teşrîf
17	Yevm-i salı Rodos'ta ikâmet ve cedid kalyonların techîz ve i'mâresine gayret olundu
18	Yevm-i çehârşenbe ikâmet ve Rahtuvan Mehmet Ali emr-i hazret-i veliyünniami ile taş üzere gitdi
19	Yevm-i pençşenbe ikâmet ve kapudane ve patrona-i hümâyûn ve kethüda beğ kalyonu Rodos'a dahil oldular ve tahrîrât ile ikinci çûkadâr Âsitâne'ye gitdi
20	Yevm-i cum'a ikâmet ve Abdurrahman Efendi Manyot Kapudanı

	firkatesi ve Musa Kapudanın kalyonu maan Manya tarafına me'mûren gittiler
21	Yevm-i cum'a ertesi kablü'z-zuhur veliyünniam efendimiz Rodos'tan karakancabaş ile İstanköy'e azîmet ve donanma-yı hümâyûn kalyonları dahi ba'de'z-zuhur Rodos'tan hareket iylediler
22	Yevm-i pazar vakt-i asr veliyünniam efendimiz karakancabaş ile İstanköy'e dahil oldu
23	Yevm-i pazar ertesi ikâmet veliyünniam efendimiz ba'de'z-zuhur kayık ile Bodrum'a ba'de'z-zuhur azîmet iyledi
24	Yevm-i salı ikâmet
25	Yevm-i çehârşenbe ikâmet-i İstanköy'de
26	Yevm-i pençşenbe İstanköy'de ikâmet
27	Yevm-i cum'a vakt-i zuhur kapu kethüdasının şatrı Âsitâne'den da'vet fermâniyla İstanköy'e geldi Sakızlı Ahmed Kapudan'ın firkatesiyle ve ba'de salâtü'l-cum'a efendimiz filuka ile Çatallar'da kalyona teşrîf
28	Yevm-i cum'a ertesi ale's-seher ve donanma-yı hümâyûn Çatallar'dan hareket ve efendimiz kara kanca baş ile kuşluk vakti kalyondan çıkub Kuşadası'na azîmet iyledi ve gice vakt-i işa donanma-yı hümâyûn Sisam darboğazına lenger-endâz iylediler ibtidâ'-i Teşrîn-i evvel
29	Yevm-i pazar Sisam darboğazından hareket ve azîm râh olundu

Sene 1190 der mâh-ı Ramazân

Aded-i eyyâm	
1	Yevm-i pazar ertesi esnâ'-yî râhda
2	Yevm-i salı sabah namâzi vaktinde iki boğaz ber Sakız Cezîresi pişgâhına lenger-endâz olundu
3	Yevm-i çehârşenbe Sakız'da ikâmet
4	Yevm-i pençşenbe Sakız'da ikâmet veliyünniam efendimiz karakancabaş ile Kuşadası'ndan kalyona teşrîf buyurdular
5	Yevm-i cum'a Sakız'da ikâmet
6	Yevm-i cum'a ertesi kuşluk vakti veliyünniam efendimiz filuka ile Sakız'da mütesellimin konağına teşrîf ve akşam namâzi vakti hazînedâr ağa kayık ile İstanbul'a gitti ve ba'de't-teravih efendimiz kalyona teşrîf ve donanma-yı hümâyûn Sakız pişgâhından hareket ve Çeşme karşusuna lenger-endâz olundu
7	Yevm-i pazar Çeşme karşusunda ikâmet
8	Yevm-i pazar ertesi Çeşme karşusunda ikâmet
9	Yevm-i salı Çeşme karşusunda ikâmet
10	Yevm-i çehârşenbe Çeşme karşusunda ikâmet
11	Yevm-i pençşenbe ale's-seher Çeşme karşusundan donanma-yı hümâyûn hareket ve azîm râh olundu
12	Yevm-i cum'a esnâ'-yî râhda ve gice sâat dördte Foça pişgâhına lenger-

	endâz olundu
13	Yevm-i cum'a ertesi ikâmet ve ba'de'z-zuhur veliyünniam efendimiz tebdilen Menemen tarafına berren azîmet ve akşam namâzından sonra Menemen voyvodası Hasırcıoğlu'nu konağında basub kayd bend ile Foça'ya götürüb katl iylediler ve gice sâat beşde veliyünniam efendimiz kalyona teşrîf
14	Yevm-i pazar ikâmet
15	Yevm-i pazar ertesi Foça'dan hareket ve veliyünniam efendimiz kalyon kayığıyla Midillü'ye teşrîf
16	Yevm-i salı gicesi ile donanma-yı hümâyûn Yunda Adası'na lenger-endâz oldular
17	Yevm-i çehârşenbe veliyünniam efendimiz kayık ile Kesekli çiftliğine azîmet ve kalyonlar Yunda Adası'ndan hareket ve azîm râh oldular
18	Yevm-i pençşenbe Patre Limanı'na duhul ve gice hareket olundu
19	Yevm-i cum'a esnâ'-yı râhda ve kethüda beğ Kesekli çiftliğine gitdi
20	Yevm-i cum'a ertesi donanma-yı hümâyûn ba'de'z-zuhur Nağra Burnu'na lenger-endâz oldular
21	Yevm-i pazar ikâmet
22	Yevm-i pazar ertesi ikâmet
23	Yevm-i salı ikâmet
24	Yevm-i çehârşenbe ikâmet
25	Yevm-i pençşenbe ikâmet
26	Yevm-i cum'a ikâmet
27	Yevm-i cum'a ertesi ikâmet
28	Yevm-i pazar ikâmet
29	Yevm-i pazar ertesi Nağra Burnu'nda ikâmet

Sene 1190 der mâh-ı Şevvâli'l-mükerrerem

Aded-i eyyâm	
1	Yevm-i salı Nağra Burnu'nda ikâmet
2	Yevm-i çehârşenbe ikâmet
3	Yevm-i pençşenbe ikâmet
4	Yevm-i cum'a ikâmet
5	Yevm-i pazar ikâmet
6	-boş bırakılmış-
7	Yevm-i salı ba'de'l-asr donanma-yı hümâyûn Nağra Burnu'ndan hareket ve bâd-bân-gûşâ-yı azîmet
8	Yevm-i çehârşenbe esnâ'-yı râhda ve ba'de'z-zuhur Silivri ve Marmara açıklarında
9	Yevm-i pençşenbe esnâ'-yı râhda ve gice cum'a gicesi sâat üçde donanma-yı hümâyûn Kurşunlumahzen pîşgâhına lenger-endâz olundu
10	Yevm-i cum'a Kurşunlumahzende ikâmet

11	Yevm-i cum'a ertesi alay-ı hümayûn olub efendimize ser-â-ser samur kürk ilbâs ve dîvânhâneye teşrif buyurdular
12	Yevm-i pazar ikâmet
13	Yevm-i pazar ertesi ikâmet
14	Yevm-i salı ikâmet
15	Yevm-i çehârşenbe ikâmet
16	Yevm-i pençşenbe ikâmet
17	Yevm-i cum'a ikâmet
18	Yevm-i cum'a ertesi ikâmet
19	Yevm-i pazar ikâmet
20	Yevm-i pazar ertesi ikâmet
21	Yevm-i salı ikâmet
22	Yevm-i çehârşenbe ikâmet
23	Yevm-i pençşenbe ikâmet
24	Yevm-i cum'a ikâmet
25	Yevm-i cum'a ertesi ikâmet
26	Yevm-i pazar ikâmet
27	Yevm-i pazar ertesi ikâmet
28	Yevm-i salı ikâmet
29	Yevm-i çehârşenbe ikâmet

KAYNAKÇA**Arşiv Kaynakları:**

- BOA Cevdet Tasnifi, Bahriye Belge No. 8831.
 BOA Cevdet Tasnifi, Bahriye Belge No. 11 729 (Yıl 1782).
 BOA Cevdet Tasnifi, Bahriye Belge No. 11256.
 BOA Cevdet Tasnifi, Bahriye Belge No. 2916.
 BOA Cevdet Tasnifi, Bahriye Belge No. 4034.
 BOA Cevdet Tasnifi, Bahriye Belge No. 627 (Yıl 1765).
 BOA Cevdet Tasnifi, Bahriye Belge No. 702.
 BOA Cevdet Tasnifi, Bahriye Belge No. 8812.
 BOA, D.BŞM.TRE 15007 / 425.

Basılmış Eserler:

- BOSTAN, İdris, "Kapudan Paşa", *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, Cilt. 24, s.354-355.
- BOSTAN, İdris, "Osmanlıların Denizlere Açılma Sürecinde Gelibolu", *Avrupa'ya İlk Adım Uluslar Arası Sempozyum*, (Yay. Haz. Ayşe Yıldız Topuz), Kubbealtı Neşriyatı, İstanbul, 2001, s.47-61.
- BOSTAN, İdris, *Osmanlı Bahriye Teşkilatı: XVII. Yüzyılda Tersâne-i Âmire*, Türk Tarih Kurumu, Ankara 1992.
- BÜYÜKTUĞRUL, Afif, *Osmanlı Deniz Harb Tarihi*, C. II, Deniz Basımevi, İstanbul 1970.
- DOWNS, Robert B., *Dünyayı Değiştiren Kitaplar*, (Çev. Erol Güngör), Ötüken Yayınları, İstanbul 1994.
- DÜMEN, Erdoğan, *Denizde Yıllar Boyu Anadolu Türkleri 1081-1922 (Onsekizinci Yüzyıl)*, Deniz Kuvvetleri Komutanlığı Basımevi, İstanbul 1993.
- GÖKYAY, Orhan Şaik, "Osmanlı Donanması Ve Kapudan-ı Deryâ İle İlgili Teşrifat Hakkında Belgeler", *Tarih Enstitüsü Dergisi*, Sayı 12, Yıl 1981-1982.
- Katip Çelebi, *Tuhfetü'l-Kibar Fi Esfari'l Bihar*, (Yay. Haz. Orhan Şaik Gökyay), Milli Eğitim Basımevi, İstanbul 1973.
- KAYHAN, Bülent, *Adalar Denizi'nde Rum Korsanları: İzbandidler*, (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Tarih Anabilim Dalı Yakınçağ Tarihi Bilim Dalı, İstanbul 1996.

- KILIÇ, Orhan, *Osmanlı Devleti'nin İdari Taksimatı –Eyalet ve Sancak Tevcihatı- 18. Yüzyılın İkinci Yarısında-*, Elazığ 1997.
- KISSLING, H. J., “İkinci Sultan Bayezit'in Deniz Politikası Üzerine Düşünceler: (1481-1512)”, *Türk Kültürü*, Yıl VII, Sayı. 84, s.894-906.
- KOŞAL, Nejat, *Deniz Muharebelerimizin Krokileri*, Deniz Matbaası, İstanbul 1937.
- LURAGHI, Raimondo, *Sömürgecilik Tarihi*, (Çev. Halim İnal), E Yayınları, İstanbul 2000.
- MAHAN, Alfred, *The Influence Of Sea Power Upon History, 1660-1783*, Little, Brown And Company, Twelfth Edition, Boston 1918.
- MULLER-WIENER, Wolfgang, *Bizans'tan Osmanlı'ya İstanbul Limanı*, (Çev. Erol Özbek), Tarih Vakfı Yurt Yayınları, İstanbul 1998.
- ONGUN, Zarif, “Osmanlı İmparatorluğu'nda Kaptan Paşalara Ve Donanmaya Yapılan Merasim”, *Türk Tarih Vesikaları*, Cilt. I, Sayı. 2, Yıl. 1942.
- Osmanlı Devleti Erkan-ı Harbiye-i Umumiye Dairesi 4. Şubesi tarafından hazırlanan 1309 tarihli harita.
- PARMAKSIZOĞLU, İsmet, “Kaptan Paşa”, *İslam Ansiklopedisi*, Cilt. VI, s.206-210.
- PRYOR, John H., *Geography, Technology, And War –Studies In The Maritime History Of The Mediterranean, 649-1571-*, Cambridge University Press, 1988.
- RADO, Şevket, “Donanmayı Hümayun'un Yalıköşkü Önünden Geçiş”, *Hayat Tarih Mecmuası*, Yıl 9, C. I, Sayı. 3, Nisan 1973.
- Saffet, *Mezemorta Hüseyin Paşa*, (haz. Yavuz Senemoğlu), Deniz Kuvvetleri Komutanlığı Basımevi, İstanbul 1994.
- TEKİNDAG, Şehabettin, “Çanakkale”, *İslam Ansiklopedisi*, Cilt. 3, İstanbul 1977, s.340-347.
- TEKİNDAG, Şehabettin, “XVIII. Yüzyılda Akdeniz'de Rus Donanması ve Cezzar Ahmed Bey'in Beyrut Savunması”, *Belgelerle Türk Tarihi Dergisi*, sayı 5, Şubat 1968.
- Tevkii Abdurrahman Paşa , “Kanunname”, *Milli Tetebbular Mecmuası*, Sene I, Sayı, 3, Yıl. 1331, s.497-544.
- The Oxford English-Türkish Dictionary*, İnkilap Kitabevi, İstanbul 1994.
- UZUNÇARŞILI, İsmail Hakkı, “Cezayirli Gazi Hasan Paşa'ya Dair”,

Türkiyat Mecmuası, Cilt VII-VIII, Cüz I, Yıl. 1940-1942, s.17-40.

UZUNÇARŞILI, İsmail Hakkı, *Osmanlı Devleti'nin Merkez ve Bahriye Teşkilatı*, Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara 1988.

UZUNÇARŞILI, İsmail Hakkı, *Osmanlı Tarihi*, C. IV, I. Kısım, Ankara 1995.

Venezuelalı General Miranda'nın Türkiye'ye Dair Hatıratı, (Çev. Fuad Carim), Berksoy Matbaası, 1965.

YAKITAL, Emin, "Tophanede Döktürülen Fırkateyn Topları", *Deniz Kuvvetleri Dergisi*, C.101, S.529, Nisan 1985.

